

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

17^E JAARGANG

WOENSDAG 30 NOVEMBER 1932

No. 883

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.
Algemeen Secretaris: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.
ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.
COMMISSIE VAN ADVIES:

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. N. J. Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbius; Jan Schilthuis; Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.
Redacteur-Secretaris: Dr. H. M. H. A. van der Valk.

Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No 145192.

29 NOVEMBER 1932.

De geldmarkt was deze week weder zeer stil. De noteringen zijn geheel nominaal: voor prolongatie 1 pCt., voor particulier disconto $\frac{1}{4}$ à $\frac{3}{8}$ pCt. en voor callgeld $\frac{1}{4}$ pCt.

Bij de inschrijving op schatkistpapier werd in totaal ingeschreven voor f 125.333.000. Toegewezen werden: f 19.870.000 drie-maands promessen à f 999,63 of pl.m. $\frac{5}{32}$ pCt.; f 8.130.000 zes-maands promessen à f 998,10 of pl.m. $\frac{3}{8}$ pCt., en f 27.000.000 jaarbiljetten à f 1.020,95 of pl.m. $\frac{15}{16}$ pCt.

Later werd Mei-papier verhandeld voor $\frac{3}{4}$ pCt. en volgende maanden meestal voor iedere maand met ongeveer $\frac{1}{16}$ pCt. verhoging, zoodat September-papier voor $\frac{5}{8}$ pCt. werd afgedaan.

* * *

Blijkens den weekstaat van De Nederlandsche Bank daalde de post binnenlandsche wissels met f 128.000; de beleeningen geven eveneens een teruggang te zien en wel van f 535.000. 's Rijks schatkist, die de vorige week nog een tegoed in rekening-courant had aan te wijzen van f 6,3 miljoen, heeft thans een voorschot opgenomen groot f 12,5 miljoen.

In den post munt en muntmateriaal kwam weinig verandering. De goudvoorraad steeg met een gering bedrag; de zilvervoorraad nam met f 783.000 toe.

Onder de passiva der Bank is de biljettencirculatie met f 3,9 miljoen opgelopen. De saldi in rekening-courant van anderen vermeerderden met f 13,9 miljoen; tengevolge van het verdwijnen van het tegoed van het Rijk bedroeg dus de toeneming van het totaal der creditsaldi f 7,5 miljoen. Het beschikbaar metaal-saldo is met f 4,1 miljoen gedaald. Het dekkingspercentage staat op circa 83 pCt. tegen bijna 84 pCt. de vorige week.

* * *

De wisselmarkt was deze week over de geheele linie flauw. De vooruitzichten blijven voorloopig nog verre van rooskleurig, wat de geheele markt drukt. Het was natuurlijk weer de daling van den Pondenkoers, waarop zich aller aandacht concentreerde; van 8.16 liep de notering tot 7.90 terug, slot 7.91 $\frac{1}{2}$. Dollars kwamen

van 2.4905 op 2.4880. \$/£ noteerden, na op 3.27% de week begonnen te zijn, tenslotte 3.17%. Men moet tot in Februari 1920 teruggaan om een dergelijke hoge Pondennotering in Londen te vinden. Marken kwamen met maar weinig zaken van 59.17 op 59.10, Fransche Francs van 9.75 op 9.73 en Belga's van 34.48 $\frac{1}{2}$ op 34.45. De Zwitsersche Franc liep van 47.88 op 47.84 terug, de Lire van 12.75 op 12.70. Peseta's noteerden ca. 20.30. Met het Pond was Kopenhagen lager: 42.40—41.25. Stockholm kon zich iets beter handhaven 43.40—43.10, zoo ook Oslo 41.50—40.90. Canada verder flauw 2.11.

De Termijn-marges veranderden uiteindelijk niet veel; één- en drie-maands Ponden noteerden $\frac{3}{8}$ resp. $\frac{7}{8}$ c. onder den contanten koers, Dollars resp. 25 en 55 punten.

Door den lageren Dollar-koers is de prijs van gouden baren gedaald; gisteren werd er voor f 1.648% gedaan. Eagles doen echter nog 2.49 $\frac{1}{2}$, wat zijn oorzaak vindt in het feit, dat de disponibile voorraden veel kleiner geworden zijn. Sovereigns 12.08 $\frac{1}{2}$.

LONDEN, 28 NOVEMBER 1932.

Ook verleden week was geld weder beter bruikbaar, hetgeen verband houdt met de grootere bedragen aan nieuwe schatkistpromessen, (weer £ 15 miljoen), welke de markt moest absorbeeren dan door haar uit aflopende wissels werd ontvangen. Geld zal echter eenige dagen na 1 December, wanneer de groote geldverschuivingen hebben plaats gehad, wel weder gemakkelijk worden. Aangenomen wordt namelijk, dat met inbegrip van het War Loan dividend, dat ditmaal nog £ 50 miljoen bedraagt, meer door het Gouvernement moet betaald worden dan het zal ontvangen uit de nieuwe uitgiften (2 pCt. Treasury Bonds en 3 pCt. Converse Leening, vermeerdert met het overschot op schatkistpromessen).

De discontomarkt was onder den invloed van een en ander en in voortzetting van de tendens, die zich reeds had kenbaar gemaakt, zeer vast, zoodat de koers belangrijk aantrok. Het nieuwe schatkistpapier werd tegen een nog iets hooger prijs genomen dan verwacht werd. De prijs stelde zich op pl.m. $\frac{1}{16}$ pCt., terwijl de inschrijvingen blijkbaar vrij ver uiteen liepen, van $\frac{15}{16}$ pCt. tot 1 $\frac{1}{8}$. Driemaands bankaccepten zullen zich dus nu op $\frac{1}{16}$ — $\frac{1}{4}$ stellen. Verwacht wordt, dat het overvloedige geld begin December het disconto wel weder zal drukken, ofschoon de invloed daarvan misschien Vrijdag a.s. nog niet zoozeer gevoeld zal worden.

Het teleurstellende antwoord uit Washington, ontvangen op de Europeesche nota's aangaande de oorlogsschuldbetalingen aan de Ver. Staten, had een ongunstige uitwerking op de effecten- en wisselmarkt. De Dollar- en Guldenkoersen liepen van 3.29 en 8.21 tot 3.21 $\frac{7}{8}$ na 3.20 en 7.99 na 7.97 terug. Heden zijn deze noteringen op 3.18 $\frac{1}{2}$ en 7.91 verder teruggelopen.

VERSLAG VAN DE COMMISSIE INZAKE WETTELIJKE REGELING VAN DE AFBETALINGSOVEREENKOMST.

Bovengenoemde commissie heeft op 29 Juni 1932 haar verslag uitgebracht, dat een paar weken geleden verschenen is. Het stuk bestaat uit het eigenlijke verslag, een ontwerp van wet tot regeling van de overeenkomst van koop en verkoop op afbetaling met memorie van toelichting en een ontwerp van wet op het afbetalingsbedrijf eveneens met memorie van toelichting.

De commissie heeft zich geplaatst op het standpunt, dat er weliswaar aan het afbetalingsstelsel bezwaren verbonden zijn, maar dat dit stelsel als zoodanig niet verwerpelijk is.

In de memorie van toelichting op het eerste ontwerp wordt gezegd, welke de voordeelen zijn, welke de commissie aan het afbetalingsstelsel verbonden acht. Ook zij beroept zich daarbij niet voornamelijk op het vroeger door de voorstanders veelal aangehaalde argument, dat het stelsel in staat stelt goederen met productieve strekking aan te koopen. Immers meent zij, ware dit het eenige voordeel, dan zou naar een regeling kunnen worden gezocht, waarbij het stelsel alleen voor productieve goederen toegelaten werd. Maar het stelsel heeft daarenboven volgens de commissie het voordeel, dat het het sparen bevordert. De koop „kan zich immers vertoonen als een wijze van belegging van gespaarde en op te sparen gelden, welke voor velen veiliger is dan het bewaren in natura. De vreugde, die daaruit voortvloeit, kan in vele gevallen groter zijn dan die van het kweken van interest te verwachten is. Het is moeilijk in te zien, waarom de mogelijkheid hiervan in beginsel zou moeten uitgesloten worden.” Een nieuwe theorie omtrent de kapitaalvorming lijkt mij in dezen zin opgesloten te liggen. Niet alleen ziet de commissie kans de arbeider gelden te laten beleggen, die hij nog moet opsparen, maar hij kan daarenboven zijn gelden beleggen in goederen, die hij, zij het langzaam, verbruikt. Men kapitaliseert door te verteren. Drinkt gij een biertje of gaat gij naar de bioscoop, dan verteert gij uw inkomen; koopt gij een gramfoon, dan belegt gij uw gespaarde en nog op te sparen gelden en zelfs nog voordeeliger dan wanneer gij hen naar de spaarbank brengt. Immers de vreugde van deze belegging, dat is dus het genot, dat men van het gebruiksgoed heeft, kan groter zijn dan de interest, zegt het rapport. Dit zal inderdaad wel eens het geval zijn! Het rapport ziet echter geheel over het hoofd, dat wanneer men interest geniet, men het kapitaal intact houdt, terwijl bij de vreugde van dit genieten het kapitaal langzamerhand mede verdwijnt. Deze poging tot het vinden van een economisch verdedigbaren grondslag van het afbetalingsstelsel lijkt mij al bijzonder ongelukkig uitgevallen.

Een tweede argument van de commissie is: „Wie zich een voorwerp van blijvend nut, dat anders buiten zijn bereik zou liggen, op afbetaling kan verwerven, kan daarin een aansporing vinden, zich te verplichten tot het terzijde leggen van kleine bedragen, die anders den weg zouden gaan van veel uitgaven, gedaan voor vluchtig genot.” Deze redeneering wordt meer gehouden, maar berust eveneens op een sofisme. Het genot, dat de meer duurzame gebruiksgoederen verschaffen is even vluchtig en in geen één opzicht meerwaardig dan het genot, dat verbruiksgoederen verschaffen. De vergelijking wordt voor den consument alleen zuiver, wanneer hij de som van de diensten, die het gebruiksgoed in den loop van den tijd verschaft, rekening houdend met het disagio van toekomstige prestaties, voor het oogenblik vergelijkt met de diensten, die de verschillende verbruiksgoederen hem bezorgen, die hij anders met het bedrag kan koopen. Niet wanneer hij het offer, dat hij brengt, onderschat, omdat hij het pas in de toekomst moet brengen. Ook omdat hij het pas in de toekomst moet brengen. Ook natuurlijk bij den consument geen sprake van sparen.

INHOUD:

Blz.

VERSLAG VAN DE COMMISSIE INZAKE WETTELIJKE REGELING VAN DE AFBETALINGSOVEREENKOMST door <i>Dr. K. van Genechten</i>	946
De electriciteitstarieven voor huishoudelijk verbruik in Nederlandsche steden met meer dan 100.000 inwoners II (Slot) door <i>Dr. C. Visser</i>	948
De ontwikkeling van het grootbedrijf in de schoenindustrie door <i>D. C. Renooij</i>	950
Het internationaal tinkartel door <i>Dr. H. M. H. A. van der Valk</i>	952
Herleidingsstelsel en crisisbestrijding door <i>Mr. J. G. Koopmans</i>	954
De Indische middelen over Augustus 1932	955

AANTEKENINGEN:

Rotterdam in het derde kwartaal van 1932	956
Resultaat van de rondvraag van de Internationale Vereeniging voor de Suikerstatistiek	957
ONTVANGEN BOEKEN	957

MAANDOIJFERS:

Overzicht van de Indische middelen	958
--	-----

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	958—964
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten. — Goederenhandel	

Hij betaalt dan alleen de behoeftenbevredigingen van de periode, die hij geniet, hetgeen wel het minst is wat men mag verwachten. Het „terzijde leggen”, gesteld tegenover „vluchtig genot”, wekt dan ook een verkeerden indruk evenals het begrip „voorwerp van blijvend nut”, want alle goederen slijten en de meeste goederen, die op afbetaling worden verkocht, zelfs vrij snel. Het bezwaar tegen het huurkoopstelsel, zelfs wanneer er geen één misbruik aan inherent was, is dat men zijn toekomstig inkomen reeds thans vastlegt voor het bevredigen van behoeften in een bepaalde richting, terwijl er niet de minste reden is om aan te nemen, dat deze behoeften ook later nog het dringendst worden gevoeld. Immers het rapport zegt het zeer goed: de rem, die bij het gewoon crediet zoowel bij credietgever als bij credietnemer bestaat, ontbreekt bij het afbetalingsstelsel, althans voor zoover het verkochte goed tot zekerheid dient van het verleende crediet. Wanneer het noodig is het verkochte goed zelf als onderpand te nemen voor het verleende crediet, bewijst dit, dat de credietwaardigheid van den credietnemer op zichzelf niet groot genoeg is om hem dit crediet te verlenen. Het stelsel berust daarom op een forceeren van het crediet en dit op een wijze, die in strijd is met de wet, want een pandrecht, waarbij het pand niet in bezit is van den pandnemer, wordt door de wet niet erkend en dit is het, wat men hier wil verwezenlijken.

De commissie, die niet doorgedrongen is tot de economische kern van het huurkoopstelsel, heeft zich toch een oordeel willen vormen over de voor- en nadeelen ervan. Daarom heeft zij aan een groep verkoopers en koopers vraaglijsten rondgezonden. In de ontvangen antwoorden worden de gewone bijkomende bezwaren opgesomd, speciaal over het colportagestelsel. Opmerkelijk is, dat alle geraadpleegde Overheidsinstellingen tegenstanders van het afbetalingsstelsel zijn, door de meerderheid der arbeidsorganisaties en vrouwenvereeningen werd daarentegen „het nut van het stelsel erkend”.

Evenmin als het rapport de kern van het economische probleem belicht, doet het dit met het juridisch probleem, dat trouwens met het economisch nauw samenhangt. De moeilijkheid ligt in het huurkoopstelsel; met hetgeen het rapport zegt over den koop op afbetaling, waarbij er geen eigendomsvoorbehoud wordt gemaakt, kan ik mij in het algemeen vereenigen (niet echter met haar wetsvoorstel daaromtrent), maar het is onbelangrijk, omdat het stelsel van het koopen op afbetaling alleen in den tegenwoordigen

omvang bestaanbaar is, wanneer het eigendomsvoorbehoud wél wordt gemaakt. Bij het huurkoopstelsel worden de goederen overgedragen aan den koper zonder dat er eigendomsoverdracht plaats vindt. Hier zit economisch de fout, zooals wij hooger zagen en hier zit ook juridisch het zwakke punt van het stelsel. Men heeft juridisch nooit kunnen verklaren wat er bij deze overdracht dan wel plaats vond. *Prof. Mr. Chr. Zevenbergen* heeft in een uitstekend geschrift de onhoudbaarheid van alle constructies, die men gebruikt om die overdracht te omschrijven, aangetoond en heeft zelf de overeenkomst gedefinieerd als één waarbij er feitelijke inbezitting plaats grijpt, maar de juridische levering wordt voorbehouden. Daardoor toonde hij m.i. den weg aan tot een oplossing. Door te bepalen, dat deze splitsing niet mogelijk is en dat met de feitelijke overdracht de juridische levering tevens plaats vindt, was het huurkoopstelsel veroordeeld. Dit zou m.i. de eenige goede wijze van regeling van de afbetalingsovereenkomst zijn, namelijk de eenige waarbij dit credietstelsel binnen zijn natuurlijke grenzen zou worden gehouden. Het is evenwel niet dezen weg, dien de commissie verkiest, wat begrijpelijk is, waar zij immers het stelsel niet veroordeelen wil. Zij slaagt er echter geenszins in ons nu ook een aanvaardbare juridische constructie te geven van hetgeen er bij de transactie gebeurt. Zij wil als wetsartikel invoeren:

„1576h. Huurkoop is de koop en verkoop op afbetaling, waarbij partijen overeenkomen, dat de verkochte zaak, niet door enkele overdracht, in eigendom van den koper overgaat.” Dit is een zonderlinge definitie. Zij zegt nl. wat er niet gebeurt. De verkochte zaak gaat niet door enkele overdracht in eigendom over. Het ware evenwel van meer belang geweest, te weten, wat er wel gebeurt. Het eigendom blijft in het stelsel van de commissie bij den verkooper. Het is echter een eigendom, waarop de kenmerkende eigenschappen van het eigendom niet meer van toepassing zijn. Immers een andere voorgestelde bepaling zegt: „Vervreemding door den verkooper van de in huurkoop overgedragen zaak werkt niet ten nadeele van den huurkoopster.” De verkooper-eigenaar kan de zaak dus practisch niet meer vervreemden. Kan de verkooper-eigenaar wel vervreemden de kans, die hij heeft, het goed terug te krijgen, wanneer de huurkoopster zijn recht verliest? In art. 1576m wordt ons gezegd, wat de koper wel krijgt: „De koper heeft van de zaak, die hij krachtens huurkoop onder zich heeft, het genot, ook voordat hij den eigendom daarvan verkrijgt.” Krachtens welken titel de huurkoopster dit genot verkrijgt, wordt niet gezegd. De wilsovereenstemming van partijen is — de commissie laat het de Memorie van Toelichting zelf zeggen — „gericht op overdracht van eigendom tegen betaling van een bepaalden prijs. Het voorbehoud van eigendom, dat de verkooper maakt, het genot vóór de eigendomsoverdracht, dat de koper zich bedingt (sic), het betreft slechts een voorbijgaande fase in de afwikkeling.” Zoo wordt dus het essentiële gedeelte van de huurkoopovereenkomst, dat gedeelte waarin het specifieke van deze overeenkomst bestaat, vrijwel genegeerd. Het karakter ervan wordt niet nader aangeduid. Daarenboven, wat is het voor een soort genot, dat de koper verkrijgt? Ware het niet gewenscht geweest hier als bij huur, bruikleen enz. een regeling te treffen voor het geval de koper tijdens deze „voorbijgaande fase in de afwikkeling” overlijdt? Noch het rapport noch het ontwerp van wet, noch de Memorie van Toelichting spreken er over, terwijl m.i. den aard der overeenkomst niet duidelijk insluit, dat men ook voor zijn erfgenamen bedingt. De koper betaalt de afbetalingsbedragen om den eigendom te verkrijgen, maar hij verkrijgt slechts het genot, waarvoor hij niets betaald heeft, zoodat zijn erfgenamen niet zonder meer eigendomsrechten kunnen ontleenen aan het door hem reeds betaalde bedrag. Wanneer men niet de m.i. eenige zuivere oplossing wil toepassen, waar-

bij het eigendomsvoorbehoud verboden wordt, omdat het in strijd is met de wet, die op goede gronden van rechtszekerheid geen pand toelaat, wanneer dit pand niet in het bezit is van den pandnemer, dan is m.i. de eenige oplossing diegene door *Mr. J. Eggens* in het W.P.N.R. uiteengezet, nl. te bepalen, dat bij elk contract moet worden aangegeven welk gedeelte van het betaalde bedrag als huursom en welk gedeelte als afbetalingssom tot verkrijgen van het eigendomsrecht wordt betaald. In den tweestrijd, waarin zij zich bevond, toen zij eenerzijds een contract wilde regelen dat een economische en juridische onmogelijkheid is, terwijl zij anderzijds de z.g. „uitwassen” van het afbetalingsstelsel wilde bestrijden, heeft de commissie allerlei ingrijpende veranderingen in de wetgeving voorgesteld, waardoor zij naar aanleiding van dit onderwerp van beperkten aard, niet schroomt fundamentele algemeene beginselen van ons recht aan te tasten: cessie van loon wordt beperkt tot het beloop van de termijnen van den koopprijs, matigingsrecht en zelfs opheffingsrecht wordt aan den Rechter toegekend ten opzichte van een bij overeenkomst door den koper op zich genomen verplichting tot betaling van een zekere som als schadevergoeding of straf, beperking tenslotte van de handelingsbevoegdheid van den man bij het aangaan van een huurkoopovereenkomst ten aanzien van zaken, welke de behoeften der huishouding betreffen, welke niet door hem kan worden aangegaan zonder schriftelijke toestemming van zijn vrouw. De commissie zal wel nauwelijks de illusie hebben gehad, dat er ooit eenige wetgevende vergadering bereid zal zijn een bepaling goed te keuren als de laatste, waarbij aan den man wél wordt gelaten de beschikking over het geheele vermogen van de huwelijksgemeenschap, maar waarbij hij geen stofzuiger kan kopen op afbetaling zonder dat zijn vrouw het contract mede onderteeft. Na deze vrijmoedigheid ten opzichte van zoo algemeene rechtsbeginselen verbaast het niet meer te lezen, dat de huurverkoopster beschermd zal worden tegenover den verhuurder van het huis van den huurverkoopster, die van den huurkoop kennis droeg. In dit geval zal de laatste het voorrecht, dat hij heeft voor de huurpenningen op deze goederen, niet mogen uitoefenen. Waarom de huurverkoopster aldus beter beschermd moet worden dan iemand, die b.v. uit vriendschap een voorwerp aan den huurder leende, is mij niet duidelijk. De verwijzing naar art. 1192 B. W. gaat niet op; in dit artikel wordt gezegd, dat de verkooper boven den verhuurder gaat, wanneer de verhuurder kennis droeg, dat de meubelen en verdere goederen voor het huis of de landgoederen dienende, door den huurder niet waren betaald. Maar bij de huurkoopovereenkomst zijn zij juist wél gedeeltelijk betaald. Ook hier wrekt zich weer de fout, dat de commissie de juridische onhoudbaarheid van het contract heeft genegeerd. De betalingen, die hebben plaats gehad ter verkrijging van den eigendom worden hier niet als zoodanig erkend. Het reeds veel voorkomende misbruik van huurkoopster, waarbij deze hun inboedel aan het verhaal van de meeste hunner crediteuren onttrekken door het huurkoopcontract nooit geheel af te werken, maar die tot hertoe daardoor den fiscus en den verhuurder nog niet konden dupeeren, zouden, wanneer deze bepaling wet werd, weer worden versterkt. Ook de fiscus moet in het voorstel der commissie voor dezen, blijkbaar bijzondere bescherming verdienen, huurverkoopster wijken.

Het spijt mij over het verslag van de commissie niet gunstiger te kunnen oordeelen. Zij heeft de gelegenheid om een belangrijk sociaal probleem principieel te onderzoeken en juridisch te regelen, ongebruikt laten voorbijgaan, terwijl nochtans de aanwezigheid van een paar harer vooraanstaande leden de beste verwachtingen daaromtrent wettigde, en de opdracht, die haar verstrekt was, de mogelijkheid daartoe opende. Immers, wel werd er bij de instelling gezegd door den Minister, dat het doel niet in de eerste

plaats was „een onderzoek van het afbetalingsstelsel als sociaal en economisch verschijnsel”, maar daaraan werd toegevoegd: „Al zal natuurlijk de wijze van waardeering van het stelsel wel van beteekenis blijken bij de juridische vraag of en, zoo ja, welke regelen de wet heeft te stellen ten aanzien van de overeenkomsten van koop en verkoop op afbetaling”. Dit laatste punt heeft de commissie, zeer ten nadeele van het resultaat van haar werk, over het hoofd gezien. Zij heeft de overeenkomst willen regelen zonder zich in het wezen van de transactie te verdiepen.

Geheel vereenigen kan ik mij daarentegen met het beginsel van het voorstel der commissie tot het treffen van wettelijke bepalingen omtrent het afbetalingsbedrijf, waarbij het verkoopen op afbetaling van goederen uitsluitend of voor een overwegend deel ter waarde van f 50,— of minder en de colportage met goederen op afbetaling, van een vergunning afhankelijk wordt gesteld. Verder dan een principiële instemming kan ik echter ook met dit ontwerp, dat eigenlijk als een aanvulling van de geldschieterswet moet worden beschouwd, niet gaan, omdat de commissie op de eigenaardige gedachte is gekomen het verlenen van de vergunningen in handen te leggen van de Kamers van Koophandel, die voor te lichten zijn door B. en W. De aanleiding, die zij hiertoe had, dat het gebied der Kamers van Koophandel grooter is en het gevaar, dat vooral bij de colportage-toelating, die allicht voor het heel land moet gelden, op den voorgrond treedt, dat de colleges van B. en W. van kleinere gemeenten daarmede wel eens te royaal zouden kunnen zijn, is begrijpelijk, maar daartegenover staat, dat het afhankelijk maken van de uitoefening van een bedrijf van een toelating reeds op zichzelf een gevaarlijk element van sluiting van het economisch leven in zich bergt, maar dat dit gevaar, waar ik in dit geval in principe zou willen overheenstappen in verband met den aard van het uitgeoefende bedrijf, nog sterk verhoogd wordt, wanneer de toelating moet worden verleend door instellingen, waarvan het bestuur niet verantwoordelijk tegenover de publieke opinie is. Was het niet beter geweest de bevoegdheid te laten verlenen door Gedeputeerde Staten na voorlichting door de Kamers van Koophandel?

R. VAN GENECHTEN.

DE ELECTRICITEITSTARIEVEN VOOR HUISHOUD- LIJK VERBRUIK IN NEDERLANDSCHE STEDEN MET MEER DAN 100.000 INWONERS.

II (Slot.)

Conclusies.

In het vorige artikel zagen wij, dat in de prijzen, betaald voor electrischen stroom, een belangrijk bedrag aan winst schuilt, welke door het G.E.B. aan de gemeente wordt afgedragen. Wij willen hier de oude strijdvraag, of deze winst als indirecte *belasting* moet worden beschouwd, niet weer heropenen. Vast staat in ieder geval, dat deze winsten voor een zeer belangrijk deel mededragen in de financiële behoeften der gemeenten.

Hiertegen worden velerlei bezwaren ingebracht.

In de eerste plaats betoogt men, dat deze belasting weinig progressief is en daardoor op bepaalde klassen zwaarder, op andere minder zwaar drukt, dan wanneer hetzelfde bedrag door middel van de inkomstenbelasting zou worden geheven.

In de tweede plaats meent men, dat de bedrijfswinsten, die immers een onderdeel van den kostprijs bij handel en nijverheid vormen, eigenlijk werken als een zakelijke bedrijfsbelasting. Met dien verstande, dat de heffing niet evenredig is met het aantal arbeiders, doch met het electriciteitsverbruik.

Hoewel wij deze en enkele verdere bezwaren gedeels onderschrijven, meenen wij toch dat twee andere bezwaren, die tegen bedrijfswinsten kunnen worden

ingebracht, economisch gezien meer essentieel zijn.

Het eerste bezwaar is, dat de bedrijfswinsten de rationaliteit van het economisch leven hebben geschaad.

Immers, de kosten der gemeentelijke huishouding pleegt men te beoordeelen naar de hoogte van het bedrag, dat men aan gemeentelijke inkomstenbelasting betaalt. Wordt dit bedrag te hoog, dan ontstaat verzet en wordt een zuiniger beheer in de hand gewerkt. Doordat men via de electriciteitsrekeningen belangrijke bedragen, in verschillende gevallen gelijk aan 60 pCt. en meer van den opbrengst der gemeentelijke inkomstenbelasting, aan zich heeft getrokken, heeft men dezen druk ontgaan en is het gemeentelijke uitgavenniveau geklommen tot een hoogte, die zonder deze bedrijfswinsten niet had kunnen worden bereikt.

Het tweede bezwaar is in den eenigen tijd geleden in dit blad gevoerde polemiek naar voren gebracht door *Dr. Knibbe*, die betoogde, dat door de hooge bedrijfswinsten het verbruik van de door de gemeenten geproduceerde artikelen noodzakelijker wijze moet worden geschaad.

Dit is naar onze meening slechts tot op zekere hoogte juist, voorzover het althans de electriciteitstarieven betreft. Wij meenen te kunnen aantonen, dat in de groote gemeenten dit verwijt slechts zeer ten deele opgaat en dat dit in de verschillende gemeenten ook niet in gelijke mate het geval is. Naar onze meening kan men in Amsterdam nauwelijks meer volhouden, dat het verbruik door de tariefpolitiek is geschaad, terwijl in Rotterdam zulks — zij het in mindere mate dan men gezien de hooge winsten zou verwachten — wel het geval is, terwijl 's-Gravenhage het midden tusschen deze beide steden houdt.

Inderdaad schijnt het logisch, dat door de hooge bedrijfswinsten de electriciteit duurder zou worden, dan met het oog op de productiekosten noodzakelijk zou zijn.

Dit moet dan tengevolge hebben, dat de electricische stroom voor allerhande doeleinden minder kan worden benut, dan zonder de winsten mogelijk zou zijn. In zoo'n geval wordt de rationaliteit van het economisch leven geschaad, wordt kunstmatig het uit de bestaande sociale en economische verhoudingen voortvloeiende verbruik aan verschillende artikelen veranderd en belet de overheid dus de bevolking om gebruik te maken van de groote voordeelen, die de electriciteit voor velerlei doeleinden kan bieden.

De teekening op de volgende pagina zal zulks onmiddellijk duidelijk maken.

Drukt de winstmarge gelijkmatig op het geheele verbruik, bijvoorbeeld in een *enkeltarief* (z.g. vlak-tarief), dan zal de winst dus tengevolge hebben, dat het verbruik tot bijvoorbeeld licht- en gering huishoudelijk verbruik beperkt blijft. Werd de winst benut voor tariefsverlaging, dan zou in dat geval een zeer belangrijke debietsuitbreiding kunnen worden bereikt, welke door de dalende kosten per eenheid, gevolg van de meer-productie, nog zou worden geaccentueerd.

Door de invoering van het vastrechtstelsel is tot op zekere hoogte aan dit bezwaar tegemoet gekomen.

Immers, een deel van de winst wordt reeds in het vaste bedrag verdisconteerd en dus op het lichtverbruik afgewenteld. Daardoor komt de prijs per kWh. zoo laag te liggen, dat ruim huishoudelijk verbruik en verbruik voor bijverwarmingsdoeleinden mogelijk wordt. M.a.w. dit tariefsysteem maakt het de gemeente mogelijk, om een deel van het *consumers-surplus*, dat de lichtverbruiker zou kunnen genieten, te overerven, zonder dat het debiet aan electriciteit noemenswaardig wordt geschaad.

Het is nu zonder meer duidelijk, dat men, bij een gegeven vraagcurve, een grooter debiet aan electriciteit mogelijk maakt en dus de verbruikers méér in de gelegenheid stelt om van de voordeelen, die de electriciteit bieden kan, te profiteren, ingeval men het

vastrechtbedrag hóóg en den prijs per kWh. laag stelt, dan in het tegenovergestelde geval.¹⁾

Een dergelijk tarief belemmert dus de ontwikkeling van het electriciteitsverbruik ook minder, dan een tarief, waarin de prijs per kWh. vrij hoog gehouden is en zal daardoor ook op den duur hogere winsten gaan opleveren. Vooral wanneer men, zooals in Amsterdam, het verbruik extra stimuleert door lage tarieven op *die momenten, waarop zulks de centrale het meest schikt*, en waarop prijzen mogelijk zijn, die practisch geen belemmering voor zéér ruim verbruik vormen (op Zaterdagmiddag en Zondag in Amsterdam 1½ cent).

Onze conclusie is dan ook, dat Amsterdam ondanks hooge winsten: in 1931 *f* 7.987.844 tegen *f* 4.453.312 in 's-Gravenhage en *f* 7.914.247 in Rotterdam, het verbruik het minst schade heeft toegebracht²⁾. Dit klopt ook met de verbruikscijfers voor licht- en huishoudelijk verbruik, die volgens de Statistiek van Nederlandsche electriciteitsbedrijven bedroegen in 1929: in Amsterdam 594 kWh., in 's-Gravenhage 484 kWh. en in Rotterdam 431 kWh. per verbruiker.³⁾ Daardoor is een der bezwaren tegen de bedrijfswinsten op electriciteit in Amsterdam naar onze meening vervallen, voorzóóver het om huishoudelijk verbruik gaat.

De winst immers wordt gelegd op het inframarginale verbruik, zoodat aan den verbruiker consumersurplus wordt ontnomen, dat anders voor andere behoeften-bevrediging kan worden aangewend. Of deze behoeften-bevrediging hem wordt ontnomen door directe belasting, dan wel via de electriciteitsrekening, kan ons met het oog op het electriciteitsverbruik on-

¹⁾ Daar, waar nog niet alle ingezetenen stroomafnemers zijn, moet een ander tarief naast dit tarief open staan, omdat anders het hooge vastrecht de verbruikers zou kunnen afschrikken. Vóórdat dergelijke tarieven een succes kunnen worden, moet dus ook de bevolking tot een bepaald verbruik opgevoed zijn.

²⁾ Een belangrijk deel der bedrijfswinsten moet uit het verbruik voor licht en huishoudelijke doeleinden komen. Immers, van de totale inkomsten over 1929 van het Amsterdamsche bedrijf beloopende rond *f* 20.000.000, kwam rond *f* 13.000.000 uit huishoudelijk verbruik.

³⁾ Deze cijfers zijn, tengevolge van het feit, dat ook sociale factoren invloed kunnen hebben, natuurlijk geen strikt bewijs. Het zal echter duidelijk zijn, dat de verschillen in sociale structuur moeilijk de afwijkingen tusschen 's-Gravenhage en Amsterdam kunnen verklaren.

verschillig laten⁴⁾. Anders, wanneer de prijs per kWh. betrekkelijk hoog gehouden wordt, zooals bijvoorbeeld in Rotterdam geschiedt. In dat geval blijft deze heffing drukken op den marginalen verbruiker, die daardoor wordt uitgeschakeld, en vormt zij dus een belemmering voor het verbruik⁵⁾.

Resumeerende meenen wij dus te constateeren dat het niet zonder meer is uit te maken of Amsterdam als electriciteitsleverancier in vergelijking met andere groote gemeenten duurder dan wel goedkoper is.

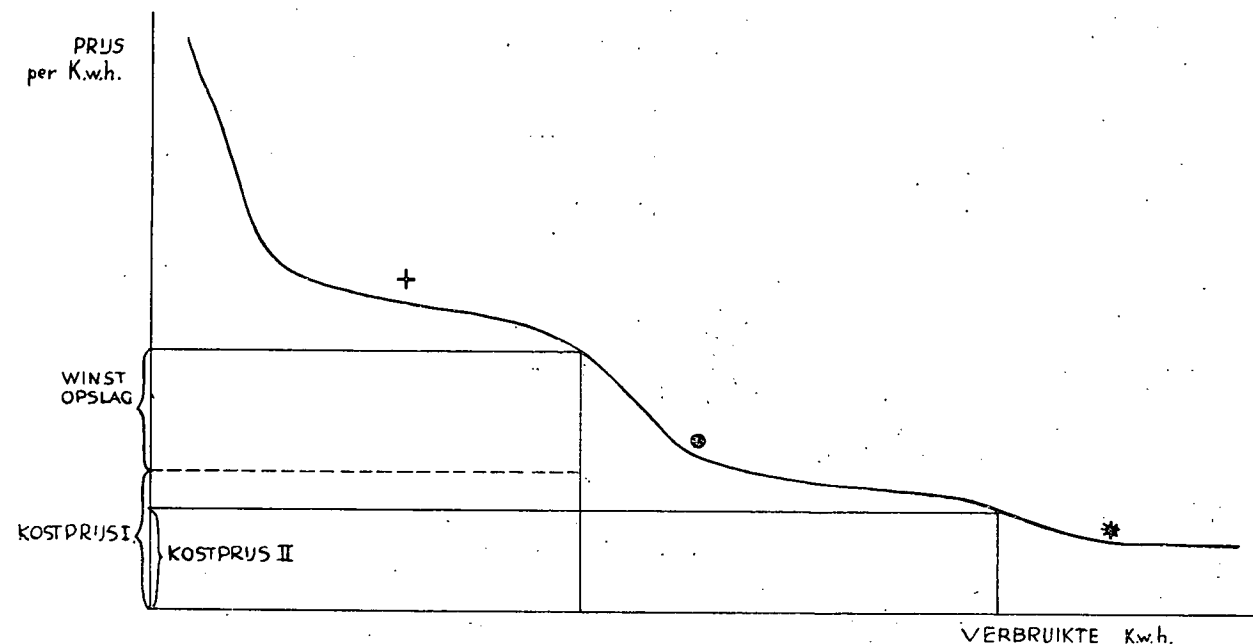
Wél kunnen wij constateeren, dat over het algemeen het verbruik louter voor licht en huishoudelijke doeleinden in de eerstgenoemde stad duur, ruim huishoudelijk verbruik en verwarming op daarvoor geschikte momenten relatief goedkoop is, en verder dat Amsterdam door zijn tariefpolitiek althans voor huishoudelijk verbruik bewerkt heeft, dat de winststoplag het electriciteitsverbruik in mindere mate heeft geschaad, dan in de andere gemeenten het geval is.

Tenslotte blijft echter in alle gemeenten het bezwaar bestaan, dat de gemeenten door middel van exploitatie van elektrische centrales kans hebben gezien, om de voordeelen van den vooruitgang der electrotechniek voor een belangrijk deel in de eigen zak te doen vloeien, in plaats van dat zij in den vorm van consumers-surplus aan de verbruikers ten goede zijn gekomen. Daardoor kon de gemeentelijke huishouding meer gaan kosten dan men zich realiseerde.

⁴⁾ Natuurlijk niet uit andere oogpunten. Zie de bovenbedoelde bezwaren.

⁵⁾ Het wezenlijke verschil tusschen het Amsterdamsche tarief en dat van de andere groote steden schijnt ons hier in te liggen, dat Amsterdam, hoewel evenzeer strevend naar een hooge winst als andere groote gemeenten, het vraagstuk van prijs, kostprijs, verbruik en winst tot op zekere hoogte dynamisch beschouwt, terwijl in de andere groote gemeenten de statische beschouwingwijze t.a.v. verbruik en kostprijs (zie het ontbreken van dubbeltarieven) nog overweegt. Weliswaar ziet men ook dáár, dat het verbruik door een lagen prijs toeneemt en heeft men ook dáár, door middel van het vastrechtstelsel, het inframarginale verbruik (licht en huishoudelijke doeleinden) ten bate van het marginale verbruik met een beroep op den kostprijs zwaarder belast, doch men is daarin lang niet zoover gegaan, als in Amsterdam. Dáár ziet men duidelijk in, dat het verbruik en de verbruiksmogelijkheid sterk afhankelijk zijn van het tarief en dat kostprijs, verkoopprijs, verbruik, winst-marge en winstfactoren zijn, die elkander *wederkeerig* beïnvloeden.

Geschematiseerde vraagcurve voor electriciteit voor huishoudelijke doeleinden.

+ Licht en gering huishoudelijk verbruik. (stofzuiger, radio.)

• Ruim huishoudelijk verbruik en bijverwarming. (theeketeltes, broodroosters, etc. etc.)

* Verwarming op ruimen schaal.

De gemeenten zullen deze inkomsten vermoedelijk niet meer kunnen missen; de vraag blijft echter open, of het geen tijd wordt om den consument te waarborgen, dat ook toekomstige verbeteringen in de techniek (bijv. meer economische lampen) niet grootendeels aan de gemeente-financiën in plaats van aan den verbruiker ten goede zullen komen.

Dr. C. VISSER.

DE ONTWIKKELING VAN HET GROOTBEDRIJF IN DE SCHOENINDUSTRIE.

De groei van het grootbedrijf moet ongetwijfeld gerekend worden tot een der belangrijkste verschijnselen van de industriële ontwikkeling. Tot voor kort was het echter moeilijk dit proces te volgen door het ontbreken van statistische gegevens. De statistiek der ondernemingen van de Rijksverzekeringsbank heeft dit bezwaar voor Nederland voor een groot deel opgeheven.

Zoodoende is het ook mogelijk de ontwikkeling van de schoenindustrie na te gaan, welke door haar betrekkelijk recente mechanisatie zeer interessante verschijnselen in verband daarmee te zien geeft. De ontwikkeling van het grootbedrijf is er een van.

Uit de statistiek der ondernemingen blijkt in de eerste plaats, dat het totaal aantal arbeiders, werkzaam in de schoenindustrie (type-arbeiders) sedert 1925 een regelmatige stijging onderging, welke alleen van 1928 op 1929 is onderbroken.¹⁾

Aantal arbeiders, werkzaam in de schoenindustrie.

1925	1926	1927	1928	1929	1930
13.702	14.099	14.352	14.903	14.788	15.171

Het totaal aantal bedrijven vertoonde tot en met 1929 een uitgesproken daling; in 1930 had weer een stijging plaats.

Aantal bedrijven in de schoenindustrie

1925	1926	1927	1928	1929	1930
3.965	3.763	3.640	3.483	3.404	3.598

Het gemiddeld aantal arbeiders per bedrijf is tot en met 1929 gestegen, in 1930 deed zich een kleine daling voor.

Gemiddeld aantal arbeiders per bedrijf:

1925	1926	1927	1928	1929	1930
3,5	3,7	3,9	4,3	4,5	4,2

Deze cijfers betreffen echter een te heterogene groep bedrijven, zoodat men er geen duidelijk inzicht in het ontwikkelingsproces der schoenindustrie door kan verkrijgen.

Daarom volgt hieronder een verdergaande detailleering der gegevens. In de eerste plaats worden de bedrijven gesplitst in die met en die zonder krachtwerktuigen.

	Aantal bedrijven		Aant. arbeiders in bedr.		Gem. aantal arbeiders per bedrijf in bedr.	
	met krwt.	zonder krwt.	met krwt.	zonder krwt.	met krwt.	zonder krwt.
1925	375	3.590	9.307	4.395	24,8	1,2
1926	383	3.380	9.801	4.298	25,6	1,3
1927	383	3.257	10.117	4.235	26,4	1,3
1928	380	3.103	10.732	4.171	28,2	1,3
1929	389	3.015	10.684	4.104	27,4	1,4
1930	396	3.202	10.968	4.203	27,7	1,3

¹⁾ De stijging van het aantal arbeiders in 1930 gaat parallel met een toename van de productie in bedrijven, welke 1.000 en meer paren per jaar vervaardigen, nl. van 9.348.000 paar in 1929 tot 9.607.000 paar in 1930 (Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek, Nov. 1931). Dit is wel vreemd, wanneer men bedenkt, dat de depressie, welke reeds in 1930 zijn invloed deed gevoelen, ook de schoenindustrie heeft getroffen, hetgeen b.v. door het verslag der K. v. K. en F. voor de Langstraat wordt bevestigd.

Niettegenstaande de productiestijging daalde de uitvoer van lederen schoenen in 1930 met 100.000 paar t.o.v. 1929, terwijl die van andere schoensoorten eveneens daalde. De invoer steeg daarentegen met 100.000 paren. Indien geen grotere voorraadvoorraad bij de binnenlandsche fabrieken heeft plaats gevonden, moet het verbruik van schoenen dus van 1929 op 1930 met ongeveer een half miljoen paar zijn toegenomen.

Hieruit blijkt in de eerste plaats, dat, terwijl het aantal bedrijven met krachtwerktuigen betrekkelijk stabiel bleef (de stijging ten opzichte van 1925 bedroeg slechts 5,6 pCt.), het aantal bedrijven zonder krachtwerktuigen daalde met 12,1 pCt.

De aantallen arbeiders geven een stijging te zien van 17,8 pCt. in de bedrijven met krachtwerktuigen en een afname van 4,4 pCt. in die zonder krachtwerktuigen, ten opzichte van 1925.

Het machinale bedrijf heeft zich dus niet zoozeer in aantal, dan wel in grootte ontwikkeld. Het handbedrijf behield practisch een stabiele gemiddelde bedrijfsgrootte en vertoont in het algemeen een verzwakking van haar relatieve positie. Dit wordt door de volgende cijfers nader geaccentueerd:

Aantal schoenmakers in procenten van het totale aantal schoenmakers, werkzaam in:

	1925	1926	1927	1928	1929	1930
Bedrijven met krwt.	67,9	69,5	70,5	72,—	72,3	72,3
„ zonder „	32,1	30,5	29,5	28,—	27,7	27,7

Deze ontwikkeling bevestigt op merkwaardige wijze de stellingen, welke ontwikkeld zijn in verband met toenemende mechanisatie. In de eerste plaats is mechanisatie eerst bij een bepaalde productiegrootte voordeelig. Dit stemt overeen met de hoogere gemiddelde bedrijfsgrootte in de gemechaniseerde bedrijven. Neemt men hierbij in aanmerking, dat de arbeider in het machinale bedrijf belangrijk meer kan produceeren dan in het handbedrijf, dan spreekt het vanzelf, dat de productiecapaciteit zelfs voor de kleine machinale bedrijven belangrijk grooter is dan van de handwerkbedrijven.

In de tweede plaats leert de ontwikkeling van de schoenindustrie, dat het machinale grootbedrijf binnen zekere grenzen voordeelijker is dan het machinale kleinbedrijf, door den geringeren druk der vaste kosten per eenheid bij stijgende productie. Dit wordt reeds eenigermate bevestigd door de stijging van de gemiddelde bedrijfsgrootte der bedrijven met krachtwerktuigen, maar nog sterker door onderstaande cijfers, waarbij de aantallen arbeiders en ondernemingen verdeeld zijn naar kleinbedrijf (minder dan 5 arbeiders per bedrijf), middenbedrijf (5 tot en met 49 arbeiders) en grootbedrijf (50 en meer arbeiders per bedrijf).¹⁾

Aantal ondernemingen en arbeiders in bedrijven met minder dan 5 arb. 5 t./m. 49 arb. 50 arb. en meer ondern. arb. ondern. arb. ondern. arb.

Bedrijv. met krachtw.t.	1925	1926	1927	1928	1929	1930
1925	159	168	170	166	178	177
1926	289	307	325	300	322	299
1927	167	156	155	154	147	154
1928	3.903	2.424	2.530	2.560	2.438	2.724
1929	49	59	58	60	54	65
1930	6.106	7.070	7.262	7.872	7.924	7.945

Bedrijven zonder krachtw.t.	1925	1926	1927	1928	1929	1930
1925	3.496	3.291	3.162	3.008	2.912	3.104
1926	3.704	3.678	3.595	3.538	3.434	3.563
1927	93	89	95	95	103	97
1928	632	620	640	633	670	639
1929	1	—	—	—	—	—
1930	59	—	—	—	—	*) 1

^{*)} Deze cijfers betreffen een bedrijf tusschen 200 en 499 arbeiders, dat in 1930 slechts 1 type-arbeider in dienst had. Hoogstwaarschijnlijk is hier van een fout in de statistiek sprake.

¹⁾ De statistiek der Rijksverzekeringsbank geeft weliswaar nog een verdergaande verdeling, maar het kwam mij niet noodzakelijk voor deze in extenso over te nemen. 1. omdat de tendenzen even duidelijk blijken uit de samengetrokken cijfers; 2. omdat het overzicht bij een geringer aantal gegevens beter is; 3. omdat het niet-machinale bedrijf niet meer dan 50 arbeiders heeft (behalve in 1925), welk aantal speciaal dus voor de schoenindustrie een goede afscheiding geeft tusschen het midden- en kleinbedrijf enerzijds en het grootbedrijf anderzijds; 4. omdat de bovenvermelde indeeling het meest gebruikelijk is.

De relatieve verdeling van de aantallen arbeiders en ondernemingen in bedrijven met resp. zonder krachtwerktuigen blijkt uit onderstaande percentages.

Proc. aandeel in het totaal aantal ondernemingen met krachtwerktuigen en arbeiders daarin werkzaam.

	minder dan 5 arb.		5 t/m. 49 arb.		50 en meer arb.	
	Ond.	Arb.	Ond.	Arb.	Ond.	Arb.
1925	42,4	3,2	44,5	31,2	13,1	65,6
1926	43,9	3,1	40,7	24,7	15,4	72,2
1927	44,4	3,2	40,5	25,—	15,1	71,8
1928	43,7	2,8	40,5	23,9	15,8	73,3
1929	45,8	3,—	37,8	22,8	16,4	74,2
1930	44,7	2,7	38,9	24,8	16,4	72,5

Proc. aandeel in het totaal aantal ondernemingen zonder krachtwerktuigen en arbeiders daarin werkzaam.

	minder dan 5 arb.		5 t/m. 49 arb.		50 en meer arb.	
	Ond.	Arb.	Ond.	Arb.	Ond.	Arb.
1925	97,4	84,3	2,6	14,4	—	1,3
1926	97,4	85,6	2,6	14,4	—	—
1927	97,1	84,9	2,9	15,1	—	—
1928	96,9	84,8	3,1	15,2	—	—
1929	96,6	83,7	3,4	16,3	—	—
1930	96,9	84,8	3,0	15,2	?	?

In de eerste plaats wordt door de resultaten van deze berekening bevestigd, dat het machinale bedrijf overwegend grootbedrijf is. (wanneer men het aantal arbeiders als maatstaf neemt), het niet-machinale overwegend kleinbedrijf. De niet-machinale bedrijven produceeren of speciaal schoenwerk (b.v. het zuivere maatwerk), of schoenwerk van mindere kwaliteit, waarmee ze nog tegen de machinale bedrijven kunnen concurreren.

Ten tweede nam het overwicht der grootbedrijven onder de machinale bedrijven van 1925 op 1926, wat het aantal arbeiders betrof, sterk toe. Ook het aandeel in het aantal bedrijven van de fabrieken met meer dan 50 arbeiders steeg toen relatief belangrijk. Na 1926 bleef het percentage der arbeiders in de grootbedrijven ongeveer stabiel.

De toename van het aandeel der grootbedrijven in de categorie der ondernemingen met krachtwerktuigen van 1925 op 1926 ging vooral ten koste der middenbedrijven, terwijl de machinale kleinbedrijven zich ongeveer konden handhaven. Vermoedelijk is dit te verklaren uit den invloed van den electromotor, waardoor men bij kleine bedrijfsgrootte voor bepaalde bewerkingen toch de voordeelen van machines kan genieten, zonder daarvoor een veel vaste kosten meebrengende drijfkrachtinstallatie als een stoommachine of dergelijke noodig te hebben. Zoodra de mechanisatie zich echter verder uitstrekt, waardoor men stoom-, diesel- of zware elektrische installaties moet gaan gebruiken, wordt het voordelig, het bedrijf te vergrooten boven den omvang van het middenbedrijf, mede gedrongen door de noodzakelijkheid om bij verdergaande mechanisatie synchronisatie van de verschillende bewerkingen te verkrijgen. Immers, gaat men een machine invoeren, die een bewerking 10 maal zoo snel uitvoert als met de hand mogelijk is, dan moet men of de andere bewerkingen door een evenredig groot aantal arbeiders laten verrichten, of de machine voor 9/10 van den tijd stilzetten, of voor de andere bewerkingen ook machines invoeren. Dit laatste is ongetwijfeld het voordeligst, onder meer omdat drijfkracht, geleverd door installaties met grootere capaciteit, welke bij meer machines noodig zijn, goedkoper is.

Uit het verdere verloop der cijfers blijkt, dat de relatieve positie van het machinale middenbedrijf tot en met 1929 geleidelijk is achteruitgegaan. In 1930 is deze daling door een stijging onderbroken. Dit moet waarschijnlijk worden toegeschreven aan de crisis, welke bedrijfsinkrimping tengevolge had. Hierdoor gingen een aantal grootbedrijven naar de categorie der middenbedrijven over. Of deze tendens zich in 1931 en 1932 heeft voortgezet is door het ontbreken van cijfers nog niet na te gaan. In de niet-machinale

bedrijven zijn de verschuivingen van geringe betekenis.

De bovenvermelde cijfers zeggen niets omtrent de verschuivingen in de verdeling van het totaal aantal ondernemingen en arbeiders in de schoenindustrie. Onderstaande tabel laat deze verdeling zien.

Proc. aandeel in het totaal aantal ondernemingen en arbeiders in de schoenindustrie van bedrijven met krachtwerktuigen met:

	minder dan 5 arb.		5 t/m. 49 arb.		50 en meer arb.	
	Ond.	Arb.	Ond.	Arb.	Ond.	Arb.
1925	4,—	2,1	4,2	21,2	1,2	44,6
1926	4,5	2,2	4,1	17,2	1,6	50,1
1927	4,7	2,3	4,3	17,6	1,5	50,6
1928	4,8	2,—	4,4	17,2	1,7	52,8
1929	5,2	2,2	4,3	16,5	1,9	53,6
1930	4,9	2,—	4,3	18,—	1,8	52,3

Idem van bedrijven zonder krachtwerktuigen:

	minder dan 5 arb.		5 t/m. 49 arb.		50 en meer arb.	
	Ond.	Arb.	Ond.	Arb.	Ond.	Arb.
1925	88,2	27,—	2,3	1,6	—	0,4
1926	87,5	26,1	2,4	4,4	—	—
1927	86,9	25,—	2,6	4,5	—	—
1928	86,4	23,7	2,7	4,2	—	—
1929	85,5	23,2	3,—	4,5	—	—
1930	86,3	23,5	2,7	4,2	?	?

De afname van de relatieve betekenis der kleine handbedrijven tot 1929 blijkt hieruit duidelijk. De machinale bedrijven hebben de arbeiders uit de kleine handbedrijven opgenomen, zoodat reeds meer dan de helft van alle schoenmakers in de machinale grootbedrijven werkzaam zijn. Ook hierbij vertoonen de cijfers voor 1930 een lichte reactie.

Men dient in dit verband bij de beoordeeling van de relatieve betekenis der handbedrijven er rekening mee te houden, dat deze dikwijls bepaalde bewerkingen door een fabriek laten verrichten, terwijl de eenpersoonsbedrijven niet onder de Ongevallenwet vallen en derhalve niet in de statistiek worden opgenomen.

De toename van de bedrijfsgrootte blijkt ook nog uit de omstandigheid, dat in 1928, 1929 en 1930 een bedrijf meer dan 500 arbeiders in dienst had, wat voorheen niet voorkwam.

De Nederlandsche schoenindustrie is voor het grootste deel gevestigd in Noord-Brabant, in het bijzonder in Midden-Brabant. Dit blijkt uit onderstaande tabel.

Aandeel in procenten van de productiegebieden in de Nederlandsche productie van schoenen in bedrijven, welke 1000 en meer paren per jaar vervaardigen.

	1925	1927	1929	1930	1931
Gebied der K. v. K. en F. voor de Langstraat	40,1	40,—	39,8	41,3	43,2
Gebied der K. v. K. en F. voor Tilburg e.o.	29,3	30,6	30,8	30,1	28,7
Overig Noord-Brabant	9,7	9,1	7,4	8,—	6,4
Overige provincies	20,9	20,2	22,1	20,7	21,8

Uit deze tabel blijkt tevens, dat zich in de geografische verdeling der productie slechts betrekkelijk geringe veranderingen voordoen. Alleen de betekenis van de productie in overig Noord-Brabant is wat gedaald. In de totale productie speelt Overig Noord-Brabant slechts een kleine rol.

Van een toenemende geografische concentratie der schoenindustrie is geen sprake. Vermoedelijk is dit toe te schrijven aan de omstandigheid, dat voor de schoenindustrie standplaatsfactoren niet zoo'n groote betekenis hebben. Hoogstens zou de arbeid daartoe kunnen worden gerekend. Deze verplaatst zich echter betrekkelijk gemakkelijk, terwijl de speciale geschiktheid door toenemende mechanisatie niet zoo veel invloed meer heeft. Ingrijpende veranderingen zijn dan ook ten aanzien van de geografische verdeling van de schoenindustrie niet te verwachten. Wel is dit denkbaar bij de ontwikkeling van de bedrijfsgrootte. Een regelmatig onderzoek hiervan kan dan ook bij deze betrekkelijk jonge gemechaniseerde industrie zeker belangwekkende resultaten opleveren.

D. C. RENOOIJ.

HET INTERNATIONALE TINKARTEL.

Het gezegde — Kartelle sind Kinder der Not — is wel heel toepasselijk op het Internationale Tinkartel. In zeer lossen vorm en op beperkte schaal begonnen in het jaar 1929 — oprichting van de Tin Producers Association¹⁾ — is de samenwerking tusschen de groote tinproducenten door den nood gedrongen steeds hechter geworden. Voor de tinindustrie geldt in dit opzicht, dat de wensch naar organisatie sterker werkt in perioden van dalende dan in die van opgaande conjunctuur.

De moeilijkheden in de internationale tinindustrie dateeren reeds van vóór de crisis. Het reeds zoo vaak geconstateerde verschijnsel was ook hier waar te nemen, nl. dat door overschatting van de vraag een te groote productiecapaciteit in het leven is geroepen. De hooge prijzen in de periode van 1924—1927, gevolg van het feit, dat het verbruik grooter was dan de productie, leidde tot een zeer aanzienlijke kapitaalinvestering in deze industrie, waardoor de productie zich sterk kon uitbreiden. Zoo werden reeds in 1927 de hoogste prijzen bereikt. Intusschen begonnen de voorraden in 1927 te stijgen en toen in 1929 de crisis uitbrak, bleek het spoedig, dat de productiecapaciteit veel te groot was voor de sterk dalende behoefte aan dit metaal²⁾. Het gevolg hiervan was een verwoede concurrentiestrijd, waardoor de tinprijzen op een steeds lager niveau kwamen.³⁾

Dit leidde begin 1931 tot een internationale overeenkomst tusschen de regeeringen van Bolivia, Malakka, Ned.-Indië en Nigeria, die ten doel had den uitvoer van tin uit de betreffende landen tot een vastgestelde hoeveelheid te beperken. Eenigen tijd later heeft ook Siam zich bij deze overeenkomst aangesloten.⁴⁾ Op deze wijze, is in de tinindustrie in betrekkelijk korten tijd een internationaal kartel tot stand gekomen, dat zeker tot een van de best georganiseerde internationale kartels is te rekenen. Hiervoor zijn de volgende redenen naar voren te brengen.

1o. Een sterke geografische concentratie van de tinindustrie. De genoemde vijf landen leverden in 1929 90 pCt. van de totale wereldproductie.

2o. Deze factor werd begunstigd door het ingrijpen van de regeeringen in de betreffende landen. Want in tegenstelling tot bijv. Ned.-Indië en Bolivia bestaan er in Malakka, het belangrijkste productiegebied van tin, honderden zelfstandige producenten, die niet te organiseren zouden zijn geweest zonder dwang van staatswege.

3o. Het ontbreken van handelspolitieke factoren in de internationale tinindustrie. Dit is mede hieraan toe te schrijven, dat de groote productielanden zelf geen belangrijke consumenten van dit metaal zijn. De Ver. Staten, die in het geheel geen tin voortbrengen, zijn de grootste tinverbruikers der wereld (in 1929 46.4 pCt. van de totale wereldproductie). Door het ontbreken van eenige bescherming in den vorm van preferentiële invoerrechten stonden de producenten dus in dit opzicht vrij tegenover elkander⁵⁾ (men ver-

¹⁾ Vgl. het artikel van Ir. P. Hövig „Nederlandsch-Indië en de Tinrestrictieplannen” in Ec.-Stat. Ber. van 11 Dec. 1929.

²⁾ Volledigheidshalve zij er hier op gewezen, dat de sterke uitbreiding van de tinindustrie in zooverre gerechtvaardigd was, dat het verbruik in de periode van 1926 tot 1929 zeer aanzienlijk was gestegen (van 151.000 ton in 1926 tot 185.000 ton in 1929).

³⁾ Zie voor den loop van deze prijzen de statistiek van groothandelsprijzen in dit weekblad.

⁴⁾ Zie over de totstandkoming van dit Kartel de artikelen van Ir. P. Hövig „De Nieuwe Tinrestrictie” in Econ.-Stat. Ber. van 25 Maart en 1 April 1931 en het maandbericht van de Rotterdamsche Bankvereniging van Dec. 1931.

⁵⁾ Volgens de „Statistische Zusammenstellungen” (33. Jahrgang) van de Metallgesellschaft wordt op basis van het jaar 1931, volgens den stand van de invoerrechten in Juli van dit jaar, 77 pCt. van de aluminium-, 76 pCt. van de lood-, 75 pCt. van de zink- en 61 pCt. van de koperproductie in de wereld door invoerrechten beschermd.

gelijke dit b.v. met de Chadbourne-overeenkomst, waarbij de handelspolitiek een zeer belangrijke rol speelde en alleen reeds hierom de Java-suikerindustrie tot groote concessies werd gedwongen).

4o. In verband met het voorgaande moge er op gewezen worden, dat het Internationale Tinkartel — althans tot dusverre — geen prijsafspraken heeft gemaakt. Het Kartel werkt in dit opzicht nog vrij passief. Dit vormt ontegenzeggelijk een gezonde basis voor samenwerking.

De resultaten, die het Internationale Tinkartel tot dusverre heeft bereikt, zijn zeker niet ongunstig te noemen. Wij willen hier slechts op twee belangrijke zijden wijzen, t.w. de productie en de prijzen.

Zooals reeds gezegd, is de productie in de jaren 1926 tot 1929 sterk uitgebreid, mede in verband met het gestegen verbruik. De onderstaande tabel toont de ontwikkeling van de productie sedert 1926.¹⁾

Productie in 1000 metr. tons.

	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Europa	3,0	4,1	3,6	4,1	3,4	1,2
Malakka	48,6	55,2	65,5	70,5	65,0	53,5
Ned.-Indië	33,5	33,9	35,5	36,3	34,9	28,7
China	6,6	6,2	6,9	6,9	6,6	6,4
Siam	7,1	7,6	7,7	10,1	11,7	12,6
Overig Azië	3,0	3,1	3,8	4,3	5,1	4,8
Afrika	9,2	10,9	11,9	13,3	10,6	8,3
Bolivia	30,5	36,4	42,1	47,1	38,8	31,2
Overig Amerika	0,2	0,2	0,2	0,2	0,4	0,9
Australië	3,2	3,0	3,2	2,3	1,6	1,5
Wereldproductie	144,9	160,6	180,4	195,1	178,1	149,1

Wat de aandacht trekt, is, dat de productie van Ned.-Indië van 1926 tot 1929 een uitbreiding heeft ondergaan van ongeveer 9 pCt., hetgeen minder is dan de stijging van het wereldverbruik in die periode. Daarentegen hebben Malakka en Bolivia, de twee grootste tinproducenten, de overproductie in het leven geroepen. Hun productie is namelijk in de genoemde periode veel sneller gestegen dan het wereldverbruik.

Verder blijkt uit deze tabel reeds het resultaat van het restrictieplan, met uitzondering van de productie van Nigeria, die niet afzonderlijk is opgegeven. Terwijl Bolivia, Malakka en Ned.-Indië hun productie hebben beperkt, is hiervan in Siam niets te merken. Dit land, dat eerst aan het einde van 1931 tot het Kartel is toegetreden, heeft in dat jaar zijn productie nog verder uitgebreid; hieraan is thans echter een einde gekomen.

In welke mate de productie van de kartelleden sedert het begin van de overeenkomst (Maart 1931) is beperkt, blijkt uit de volgende tabel:

Overzicht van de tinrestrictie in de periode van Maart 1931 tot November 1932.

Iste quota periode	3 maanden	Tons per jaar	Tons per maand	Tons voor de versch. perioden
1ste	3 maanden	36,072	3,006	9,018
2de	3	56,072	4,672	14,016
3de	4	56,072	4,673	18,692
4de	5	71,072	5,923	29,615
5de	1 maand	91,072	7,589	7,589
6de	5 maanden	108,112	9,009	45,045
	21 maanden		5,903	123,975

Men ziet hieruit, dat de omvang van de restrictie steeds belangrijker is geworden.

Volgens de nieuwe regeling zal de restrictie 63.063 tons bedragen (van 1 Dec. 1932 tot 30 Juni 1933), — dus evenals in de 6de quota periode 9.009 ton per maand — zoodat in totaal op dien datum in 28 maanden 187.038 ton minder zal zijn geproduceerd dan in 1929.

Voorts brengt de eerste tabel naar voren, dat enkele

¹⁾ Indien niet vermeld, zijn de verschillende gegevens ontleend aan de publicaties van de Metallgesellschaft A. G.

„outsiders” hun productie in 1931 in het geheel niet hebben beperkt (overig Amerika) of slechts in geringe mate (China, Australië en overig Azië). In 1931 maakte de gezamenlijke productie van de „outsiders” nog slechts een gering percentage van de geheele wereldproductie uit. Het is echter te verwachten, dat over 1932 deze tendens sterker zal spreken, omdat in dit jaar de kartelleden hun productie nog verder hebben beperkt.

Voor de eerste negen maanden van dit jaar is deze tendens althans duidelijk waar te nemen. Terwijl over 1931 de gemiddelde maandproductie van alle kartelleden 10.807 ton bedroeg, is deze over de eerste negen maanden van 1932 gedaald tot 6.700 ton of met ongeveer 38 pCt. ¹⁾ Daarentegen is de gemiddelde maandproductie van de outsiders gestegen van 909 ton in 1931 (gemiddelde van 12 maanden) tot 1.039 ton in 1932 (gemiddelde van 9 maanden). In plaats van een daling heeft hier dus een stijging plaats gevonden. ²⁾ Dit beteekent met andere woorden, dat het aandeel van de outsiders in de totale wereldproductie niet onbelangrijk is toegenomen. Het feit, dat de *gezamenlijke* productie van de outsiders — in tegenstelling tot de drastische productiebeperking van het Kartel — is gestegen, is natuurlijk mede toe te schrijven aan het ontbreken van dwang van hoogerhand en aan de betrekkelijk gunstige prijsontwikkeling van tin vergeleken met die van enkele andere metalen.

Dit brengt ons tot het tweede punt, de prijspolitiek. De nauwe aaneensluiting tusschen de belangrijkste tinproducenten en de daarop gevolgde productiebeperking heeft een verdere prijsdaling niet kunnen tegenhouden. Telkens bleek opnieuw, dat het verbruik meer was gedaald dan de productie, zoodat herhaaldelijk tot een drastischer beperking moest worden besloten. In welke mate het verbruik in de laatste jaren is afgenomen, toont de volgende tabel. Tevens blijkt hieruit, welke belangrijke consument van dit metaal de Ver. Staten zijn.

Verbruik van ruwe tin in 1000 metr. tons.

Jaar	Wereldverbruik	Verbruik van de Ver. Staten	Verbr. vjd. Ver. Staten in % v/h. wereldverbruik
1926	151,4	77,2	51,0
1927	156,9	70,3	44,8
1928	175,3	76,7	43,8
1929	185,5	86,1	46,4
1930	164,5	75,0	45,6
1931	141,9	63,8	45,0

Ook in het begin van dit jaar bleven de voorraden stijgen en de prijzen verder dalen, totdat in het midden van dit jaar een verbetering intrad. De statistische positie van het metaal is in de laatste maanden aanzienlijk verbeterd en het schijnt inderdaad, dat thans productie en verbruik nagenoeg met elkaar in evenwicht zijn, hetgeen reeds tot een aanzienlijke prijsstijging heeft geleid. De positie van het tin steekt dus in dit opzicht al heel gunstig af bij die van koper en lood.

Het moeilijke punt bij de beoordeeling van de verkregen resultaten, die vergeleken met die van de genoemde metalen zeker gunstig zijn, is, dat men — ditzelfde geldt voor zoo vele andere economische verschijnselen — nooit kan zeggen, hoe de toestand anders geweest zou zijn, in dit geval dus, indien de tinindustrie aan het vrije spel van de economische krachten was overgelaten. Eenerzijds beweert men, dat de toestand in het laatste geval beter geweest zou zijn, omdat de zwakke producenten dan waren uitgeschakeld, anderzijds wijst men er op, dat dan een moor-

¹⁾ Hierbij dient men in het oog te houden, dat de belangrijkste tinproducenten in Juli en Augustus de productie hebben stop gezet.

²⁾ Deze gegevens, evenals die betreffende de restrictie (zie tabel vorige pagina), zijn ons van particuliere zijde verstrekt.

dende concurrentie zou zijn ontstaan, die de prijzen tot een veel lager niveau zou hebben gedrukt.

Het is ons niet mogelijk hierover een uitspraak te doen. Men kan nooit zeggen, hoe laag de tinprijzen geweest zouden zijn bij absolute vrije concurrentie. Toch zouden wij op grond van de ervaring bij enkele andere metalen tot de meening willen overhellen, dat zonder productiebeperking door de grootste producenten de toestand op de tinmarkt thans waarschijnlijk veel ongunstiger zou zijn geweest. ¹⁾

Hoewel natuurlijk bij de verschillende metalen de mogelijkheden van productie en consumptie en allerlei andere technische en economische omstandigheden sterk van elkaar afwijken, is het toch wel van betekenis om hier even de aandacht te vestigen op de toestanden op de tin- en zinkmarkt eenerzijds en die op de koper- en loodmarkt anderzijds.

Terwijl in de tin- en zinkindustrie sterke kartels bestaan, die voortdurend trachten de productie bij het verbruik aan te passen, is de koper- en loodindustrie vrijwel ongeorganiseerd. Welke uitwerking dit op de wereldvoorraden heeft gehad, moge uit het volgende blijken:

Wereldvoorraad in 1000 tons ²⁾.

	Tin	Zink	Koper	Lood
September 1931	56,8	199	623	131,8
September 1932	56,3	155	850 ^{*)}	173,4

^{*)} Metallgesellschaft.

Dit overzichtje behoeft geen commentaar; het spreekt voor zichzelf. In overeenstemming met de tendens, die hieruit naar voren komt, is ook de ontwikkeling van de prijzen van deze metalen. Voor een goed overzicht hebben wij te dien einde met elkaar vergeleken de hoogste met de laagste noteringen sedert 1923 en deze beide eveneens met de huidige prijzen.

Vergelijkend overzicht van de fluctuaties van enkele metaalpijzen.

Metaal	Hoogste notering sedert 1923	Gem. not. 1929	Laagste not. in goudpond.	Proc. daling	Not. per 2/11/32 in goudpond.	Proc. stijging sedert de laagste notering	Proc. daling t.o.v. de hoogste not.
Tin ...	Maart 1927 313/9/5	203/18/10	April 1932 83/19/6	73,2	104/18/	24,9	66,5
Koper ..	Maart 1929 89/4/4	75/9/7	Juli 1932 19/2/6	78,6	21/18/6	14,6	75,4
Lood ..	Jan. 1925 40/10/3	23/4/11	Juli 1932 7/3/6	82,3	8 3/-	13,6	79,9
Zink ..	Oct. 1925 39/5/5	24/17/8	Juli 1932 8/6/6	78,8	10,9/-	25,5	73,4

Beschouwt men de verschillende uitkomsten, dan zal men toegeven dat zij voor de tin zeer gunstig zijn. Wij erkennen gaarne, dat men hiermede niet alles kan bewijzen, maar het is in elk geval niet te ontkennen, dat de toestand in de tinindustrie, als geheel beschouwd, heel wat beter is dan in de koper- en loodindustrie.

Intusschen is thans weliswaar nagenoeg een evenwicht tusschen productie en verbruik bereikt, maar daarmede zijn de overtollige voorraden nog niet weggevoerd. Zoodoende staat het Kartel tegenover de prijsontwikkeling nog vrij passief. Volgens de Kar-

¹⁾ Het is niet aan te nemen, dat bijv. Bolivia bij vrije concurrentie tot een veel grotere productiebeperking zou zijn overgegaan, omdat dit land voor een groot deel van de tinopbrengst afhankelijk is. Bovendien zou bij verdere daling van de tinprijzen de Boliviano zonder twijfel verder in waarde zijn gedaald, waardoor tevens de kostprijs der tinproducenten zou zijn verlaagd.

Zoo is het gebleken, dat in Malakka de kostprijs van de Chineesche bedrijven door zeer drastische loonverlagingen tot een vroeger voor onmogelijk gehouden punt kan dalen.

En wat Ned.-Indië betreft, dit land beschikt over de rijkste ertslagen in de wereld, waardoor het zonder twijfel in staat is zijn kostprijs nog aanzienlijk verder te verlagen, indien dit noodig mocht zijn.

²⁾ Ontleend aan het „Economisch-Statistisch Kwartaalbericht” van 26 Oct. jl.

telooreenkomst, zal de tinpool¹⁾ eerst mogen verkopen (echter niet meer dan 5 pCt. van den voorraad), indien de prijs een maand lang £165.- heeft bedragen.²⁾

Het spreekt vanzelf, dat men in de Ver. Staten de verrichtingen van het Kartel met aandacht volgt. Dit land, zelf geen tinproducent, maar de grootste verbruiker van dit metaal, zou zeker niet gebaat zijn bij een wereldmonopolie van tin, dat alleen de belangen van de producenten zou bevorderen.³⁾ Immers, een internationaal grondstoffenkartel is in het algemeen veel gevaarlijker dan een internationaal kartel van fabrikaten. Prof. Liefmann wijst erop, dat een monopolistische prijsopdriving in den regel bij de laatstgenoemde kartellen leidt tot een vermindering van het verbruik en voorts ook tot het ontstaan van surrogaatartikelen. Bij grondstofmonopolies is meestal noch een concurrentie van surrogaten mogelijk, noch het optreden van nieuwe producenten, omdat, zelfs, wanneer de oerproductie niet gemonopoliseerd is, de oprichting van nieuwe werken toch een zeer groot kapitaal vereischt.⁴⁾ Algemeen gesproken, is deze stelling juist, maar er gelden voor elke industrie bijzondere omstandigheden en zeer zeker ook voor de tinindustrie⁵⁾. Op Malakka b.v. werken veel producenten met geringe kapitaalsuitrustingen, terwijl er voor tin ook wel surrogaten zouden te vinden zijn.⁶⁾ De beteekenis van het Internationaal Tinkartel ten opzichte van de prijspolitiek is daarom eerst in een periode van opgaande conjunctuur goed te beoordeelen.⁷⁾

Tot dusverre heeft het Kartel gestreefd naar een betere aanpassing tusschen productie en verbruik. Hierin is het, afgaande op de beschikbare gegevens, zeker geslaagd. Over de prijspolitiek valt echter nog weinig te zeggen, omdat, zoolang de groote voorraden nog boven de markt zweven, een ongerechtvaardigde prijsopdriving, indien men dit zou willen, niet zou zijn door te voeren. Eerst indien die voorraden geliquideerd zijn, zal het blijken, of het Kartel een goede politiek zal voeren, een politiek, waarbij zowel met de belangen van producenten als met die van consumenten rekening zal moeten worden gehouden. En dan nog is het de vraag, of de Kartelovereenkomst, die tot 1934 van kracht blijft, zal worden verlengd.

v. d. V.

¹⁾ Er bestaan op het oogenblik twee tinpools, waarvan de eene ongeveer 21.000 ton en de tweede ongeveer 5.000 ton bezit. De eerste pool is door de Nederlandsche producenten opgericht in samenwerking met een Engelsche groep, welke nauw gelieerd is met de Engelsche tinproducenten.

²⁾ Deze prijs was oorspronkelijk vastgesteld op £ 150.-. Na de depreciatie van het Pond is hij verhoogd tot £ 165.-. Door de verdere depreciatie correspondeeren deze £ 165.- thans met ongeveer £ 110.10.- goudponden, dus een veel lager bedrag dan de oorspronkelijk vastgestelde £ 150.-.

³⁾ Zie over een mogelijke samenwerking tusschen producenten en consumenten van tin het artikel van C. L. James: „International Control of Tin Ore” in Harvard Business Review van October 1932.

⁴⁾ Liefmann: Kartelle, Konzerne und Trusts, blz. 196.

⁵⁾ Een belangrijk argument tegen de verwezenlijking van een monopoliepositie van de tinproducenten, is, dat de regeeringen van de genoemde vijf landen zich daartegen niet zouden verzetten, hetgeen ons voorshands ondenkbaar voorkomt. De Nederlandsch-Indische regeering heeft althans in den Volksraad verklaard, niet aan een prijsopdriving te zullen medewerken. (Zie onderwerp 88 — afd. VIII — stuk 3 van het zittingsjaar 1930—31 van den Volksraad).

⁶⁾ In het zoo juist genoemde artikel: „International Control of Tin Ore” wordt in dit verband de volgende uitspraak van het Bureau of Mines geciteerd: „For example, waterproof cartons, glass jars, or lacquered steel might replace tin cans.”

⁷⁾ Er moge hier nog op worden gewezen, dat het Tinkartel zijn taak verder uitstrekt dan alleen tot regeling van de productie. Het Kartel beschikt op het oogenblik eveneens over een Research-afdeeling, die nieuwe verbruiksmogelijkheden voor tin onderzoekt. Tevens beschikt het Kartel over een Statistisch Bureau.

HERLEIDINGSSTELSEL EN CRISISBESTRIJDING.

Met hetgeen door Prof. Mr. W. C. Mees R.Azn. in de „Ec.-Stat. Ber.” van 9 dezer wordt betoogd kan ik mij ook ditmaal in vele opzichten vereenigen. Intuschen zij het mij vergund nog met een enkel woord terug te komen op het voornaamste punt, dat ons verdeeld blijft houden, nl. het verwijt door mij tot den schr. gericht inzake de overschatting van de beteekenis van het herleidingsstelsel als conjunctuur-niveleerende factor. Hetgeen door Prof. Mees thans tot weerlegging van dit verwijt wordt aangevoerd, heeft mij namelijk nog niet van de ongegrondheid daarvan kunnen overtuigen. Integendeel komt m.i. de bedoelde „overschatting” juist in dit laatste artikel weder bijzonder duidelijk tot uiting: nl. daar waar de schrijver — na enkele opmerkingen over het nut van een „veiligheidsklep”, waarmede ik als zoodanig ten volle kan instemmen — de zinsnede doet volgen: „Het herleidingsstelsel . . . is echter niet alleen veiligheidsklep, het is tevens *regulateur*”.

Zoekt men in het artikel naar een nader bewijs voor deze stelling, dan vindt men die slechts in de passage onderaan de eerste kolom, luidende: „Indien het herleidingsstelsel wordt aanvaard, passen de productiekosten zich automatisch aan aan wijzigingen in het prijsniveau en indien dat geschiedt, is de crisis overwonnen” (cursiveering van den schr.). Dit laatste meen ik nu echter juist te moeten betwijfelen; althans schijnt deze voorstelling van zaken mij wel wat al te zeer vereenvoudigd. Het punt waar het hier op aan komt, is nl. naar mijn meening juist dit, dat een vermindering der productiekosten in overeenstemming met het *gemiddelde* van de prijsdaling der eindproducten nog lang niet voldoende is om die bedrijven weder op gang te helpen, wier producten door een crisis het zwaarst — veel zwaarder dan dit in het algemeen indexcijfer tot uitdrukking komt — plegen te worden getroffen. In het algemeen wordt m.i. op dit punt door de voorstanders van het herleidingsstelsel de omstandigheid miskend, dat (om ons eenvoudigheidshalve tot den voornaamsten kostenfactor, nl. het arbeidsloon, te bepalen) niet slechts de „verstarring” der *nomminale* loonen, maar e.q. ook en vooral die van het *veele* loonpeil aan economisch-noodzakelijke aanpassingen van het bedrijfsleven in den weg kan staan en aldus tot crisisfactor kan worden¹⁾; hetzelfde geldt trouwens mutatis mutandis ook voor de overige kostenfactoren.

Bovendien blijft daarnaast nog altijd de monetaire factor bestaan: en wel *niet* alleen de monetaire factor in den beperkten zin, waarin Prof. Mees c.s. deze opvatten²⁾, maar in de eerste plaats het verschijnsel van het geld-oppotten („hoarding”), *hetgeen m.i. anders dan de schr. dit verwacht, door een algemeene toepassing van het herleidingsstelsel niet alleen niet zal worden verminderd, maar zelfs* — zooals ik in mijn vorige artikel reeds terloops in een voetnoot opmerkte — *daardoor veeleer nog zal worden versterkt*. Dit laatste blijft nl. naar mijn meening ook dan nog het geval, wanneer men rekening houdt met de „concessie”, die Prof. Mees in zijn laatste artikel doet met betrekking tot het niet-toepassen van de herleiding op bankdeposito's en girosaldi; ook al erken ik gaarne, dat door deze concessie e.q. wèl wordt tegemoetgekomen aan het andere tevoren door mij geopperde bezwaar, nl. dat van de verbreking der „equivalentie” tusschen de bankbiljetten en het giraalgeld. Geheel afgezien daarvan blijft echter de omstandigheid bestaan, dat, wanneer alle beleggingen, die thans op het punt van „valuta-risico” met baar geld en/of deposito's gelijk staan — dat zijn dus in principe alle geldleeningen, van grootboekin-

¹⁾ Vgl. in dezen zin o.m. A. C. Pigou, Industrial Fluctuations (1927), Book II, Ch. IX: „Wage Policy”, speciaal pg. 283/4.

²⁾ Nl. vrijwel uitsluitend met betrekking tot het „abstracte” en niet tot het „concrete” geld; zie hieromtrent nader mijn bijdrage in het nummer van 19 Oct. jl.

schrijvingen en hypotheeken af tot uitzettingen „on call” en op prolongatie toe! — onder het herleidingsstelsel zouden komen te vallen, een ieder, die een daling der goederenprijzen verwacht en daarop wenscht te speculeeren, *in nog veel sterkere mate dan dit thans het geval is uitsluitend op het aanhouden van „kasmiddelen” (hetzij in baar geld of in deposito-vorm) ware aangewezen, zoodat juist hierdoor het „hoarden” in een tot dusverre ongekeerde mate zou worden aangemoedigd.* Vooral om deze reden ben ik dan ook van meening, dat het herleidingsstelsel, *juist naarmate het algemeener zal worden toegepast, als „regulateur” der conjunctuurverschijnselen op minstens één belangrijk punt niet alleen niet in den juisten zin, maar zelfs naar alle waarschijnlijkheid volkomen averechts zal functioneeren.*

De overige verschilpunten, die tusschen den geachten schrijver en mij nog blijven bestaan, zijn in vergelijking tot het voorafgaande van betrekkelijk ondergeschikte beteekenis, zoodat ik de lezers van dit weekblad hiermede niet verder zal vermoeien. Alleen zij in antwoord op de desbetreffende passage uit het artikel van Prof. Mees nog opgemerkt, dat ik van mijn kant allerminst ongenegen ben om *binnen de grenzen, waar een toepassing van het herleidingsstelsel n.i. zonder gevaar mogelijk zou zijn, in voorkomende gevallen tot de „opvoeding” van het publiek in deze richting „krachtig mede te werken”.* Indien bijvoorbeeld de regering er toe zou kunnen besluiten, om (zoals dit indertijd in deze kolommen door Prof. G. M. Verrijn Stuart werd aanbevolen) het herleidingsstelsel een „fair chance” te geven, door van een eventuele nieuwe staatsleening een gedeelte — tegen overigens gelijke voorwaarden — met een index-clausule te emittieren, dan zou ik dit zonder voorbehoud kunnen toelijken en iedere propaganda hiervoor bij het beleggend publiek zonder aarzelen willen steunen, zij het ook zonder hiervan voorloopig een zeer groot succes te verwachten. Daarentegen kan ik echter, op grond van de hierboven en in mijn vorige artikel uiteenzette bezwaren, mij voorsnog niet scharen aan de zijde van hen, die het herleidingsstelsel zoo spoedig mogelijk tot een algemeenen rechtsregel verheven zouden willen zien.

J. G. KOOPMANS.

DE INDISCHE MIDDELEN OVER AUGUSTUS 1932.

In de maand Augustus bedroeg de opbrengst der landsmiddelen in totaal f 39.4 miljoen tegenover f 46.3 miljoen in dezelfde maand van het vorige jaar. Hierdoor is een totaal middelenopbrengst over de eerste acht maanden van 1932 ontstaan van f 279.2 miljoen, terwijl in de eerste acht maanden van 1931 f 335.9 miljoen werd ontvangen, een achteruitgang dus van f 56.7 miljoen.

De opbrengst der verschillende hoofdgroepen aan middelen in vergelijking tot de ramingen bedroeg in miljoenen guldens, respectievelijk:

Groep	1/12		8/12		Eerste acht maanden van		
	raming	Augustus	raming	1932	1931	1931	1930
Belastingen	26.8	24.1	24.4	26.9	214.—	142.8	156.7
Monopolies	6.2	4.—	5.—	6.3	49.3	33.7	42.2
Producten	5.4	1.5	4.1	5.2	43.2	17.8	35.—
Bedrijven	10.3	7.4	9.—	10.9	82.8	63.6	72.8
Div. mid.	4.1	2.5	3.8	3.2	32.6	21.4	29.2
Totaal..	52.8	39.4	46.3	52.5	421.9	279.2	335.9

Bij beoordeeling van het achterblijven van het totaal der middelen t.o.v. de fractioneele jaarraming, moet in aanmerking worden genomen, dat verschillende middelen, in hoofdzaak de kohierbelastingen en de producten, sommige bedrijven en eenige middelen van de groep „Diversen” zoals winstaandeelen, mijnconcessies, enz. niet regelmatig over een jaar binnenvloeden, doch op onregelmatige wijze worden betaald.

De verschillen in de opbrengst tusschen de maan-

den Augustus 1932 en Augustus 1931 en tusschen de eerste acht maanden van 1932 en van 1931 worden bij de verschillende middelengroepen, in hoofdzaak door de navolgende afwijkingen veroorzaakt:

Omschrijving	Eerste 8 maanden van 1932		Eerste acht maanden van 1931		1930	(+ of —)
	Augustus	maanden van	Augustus	maanden van		
Invoerrechten	4.—	4.3	31.1	37.6	52.8	— 6.5
Uitvoerrechten	0.13	0.33	1.8	3.—	6.2	— 1.2
Statistiekrecht	0.17	0.26	1.6	2.3	3.5	— 0.7
Accijnzen	2.6	3.1	24.5	25.—	29.8	— 0.5
Zegelrecht	1.1	0.8	6.4	6.6	8.6	— 0.2
Overschr.recht	0.13	0.21	1.4	1.6	1.8	— 0.2
Slachbelastingen	0.55	0.56	3.0	4.2	4.4	— 0.3
Totaal....	8.7	9.6	70.7	80.3	108.1	— 9.6

Bij vergelijking van de opbrengst 1932 met die van 1931 dient er rekening mede te worden gehouden, dat ingaande 1 Januari 1932 de opcenten op de invoerrechten werden verhoogd van 10 tot 20 en ingaande 15 Juni 1932 van 20 tot 50 en voorts dat vanaf 16 Maart 1932 de opcenten op den accijns op benzine 33½ (vanaf 1 Jan. jl. 20) bedroegen.

Een nadere uitsplitsing van de opbrengst der accijnzen leidt tot onderstaande groepeerings:

Omschrijving	Opbrengst in miljoenen guldens					8/12 raming
	Augustus 1932	Augustus 1931	Eerste 8 maanden van 1932	Eerste 8 maanden van 1931	1930	
Petroleum	0.9	0.9	7.4	7.7	8.5	} 27.1
Benzine	1.2	1.5	13.1	11.8	13.6	
Lucifers	0.4	0.7	3.3	4.9	6.9	6.7
Gedistilleerd	0.03	0.06	0.5	0.5	0.7	0.8
Tabak	0.012	0.01	0.064	0.054	0.061	0.067
Bier	—	—	—	—	—	0.08
Totaal....	2.5	3.2	24.4	25.—	29.8	34.7

De kohierbelastingen bleven in de eerste acht maanden van 1932, zoals uit de hieronder opgenomen vergelijkende specificatie blijkt, met uitzondering van de *personeele belasting* bij de opbrengst van de eerste acht maanden van 1931 ten achter.

Omschrijving	Opbrengst in miljoenen guldens					
	Augustus 1932	Augustus 1931	Eerste 8 maanden van 1932	Eerste 8 maanden van 1931	1930	1930
Personeele belasting	0.6	0.6	0.6	3.2	3.1	3.1
Inkomstenbelasting	3.6	4.3	4.9	25.7	27.8	31.—
Vennootschapsbelasting	3.5	2.7	3.2	9.4	10.4	15.—
Verponding	2.6	2.7	0.9	9.6	12.1	7.—
Landelijke inkomsten	3.5	4.1	4.9	16.1	19.1	22.6
Crisisheffing op het inkomen	1.4	—	—	4.7	—	—
Totaal....	15.2	14.4	14.5	68.7	72.5	78.7

Bij de betaling der inkomstenbelasting is door de in 1932 ingevoerde wijziging van de vervaldagen (vermeerdering van het aantal termijnen) een belangrijke versnelling van het tempo ontstaan, waardoor de fractioneele opbrengsteijfers over 1932 niet meer vergelijkbaar zijn met die over 1931.

De *landelijke inkomsten*, nader uitgesplitst, geven het volgende beeld:

Omschrijving	Opbrengst in miljoenen guldens				
	Augustus 1932	Augustus 1931	Eerste 8 maanden van 1932	Eerste 8 maanden van 1931	1930
Landr. Java & Madoera	3.2	3.8	4.4	14.6	18.1
Alle overige	0.3	0.3	0.5	1.5	1.—
Totaal....	3.5	4.1	4.9	16.1	19.1

De *overige belastingen* brachten in de verslagmaand f 0.27 miljoen op tegen f 0.52 miljoen in dezelfde maand van 1931, terwijl de totaal-opbrengst over de eerste acht maanden van 1932 en 1931 respectievelijk f 3.5 en f 3.8 miljoen bedroeg.

De mindere opbrengst over de eerste acht maanden van 1932 t.o.v. dezelfde periode van 1931 vindt haar oorzaak voornamelijk in de mindere ontvangsten van: *het recht van openbare verkooping, belasting op loterijen en opgeheven belastingen, welke voor 1932*

resp. bedroegen *f* 2.16, *f* 0.52 en *f* 0.11 miljoen tegenover *f* 2.29, *f* 0.57 en *f* 0.2 voor 1931.

Monopolies.

De monopolies brachten in de verslagmaand *f* 0.9 miljoen minder op dan in Augustus 1931, terwijl de totaal-opbrengst in de eerste acht maanden van 1932 *f* 8.5 miljoen achterbleef bij die over dezelfde periode van 1931, welk verschil aldus kan worden gespecificeerd:

Omschrijving	In miljoenen guldens			Eerste 8 maanden van 1932 meer of minder dan 1931 (+ of -)
	Opbrengst eerste 8 maanden van			
	1932	1931	1930	
Opium	12.1	17.7	24.—	— 5.6
Pandhuizen	12.1	14.5	17.7	— 2.4
Zout	9.5	10.—	10.—	— 0.5
Totaal....	33.7	42.2	51.7	— 8.5

Producten.

De opbrengst van de producten bedroeg in Augustus 1932 *f* 1.5 miljoen tegen *f* 4.1 miljoen over dezelfde maand in 1931 of *f* 2.6 miljoen minder, terwijl de totaal-opbrengst in de eerste acht maanden van 1932 *f* 17.2 miljoen achterbleef bij die over dezelfde periode van 1931. Het verschil is aldus samengesteld:

Omschrijving	In miljoenen guldens			Eerste 8 maanden van 1932 meer of minder dan 1931 (+ of -)
	Opbrengst eerste 8 maanden van			
	1932	1931	1930	
Kina en thee ...	0.2	0.2	0.5	—
Landscaoutchouc-bedrijf	0.9	1.5	2.7	— 0.6
Boschwezen	5.5	8.7	10.7	— 3.2
Goud en zilver ..	—	0.6	0.8	— 0.6
Bangkatin	6.6	16.7	22.—	— 10.1
Steenkolen	4.6	7.3	9.8	— 2.7
Totaal....	17.8	35.—	46.5	— 17.2

Bedrijven.

De opbrengst voor de bedrijvengroep, verdeeld naar de diverse bedrijven, geeft in miljoenen guldens het volgende beeld:

Omschrijving	1/12				8/12				Eerste 8 maanden				
	1932	1932	1931	1930	1932	1932	1931	1930	1932	1932	1931	1930	1932
Havenwezen	1.3	0.7	0.6	0.8	0.9	10.3	10.1	9.9	11.—	11.—			
Baggerdienst	0.3	0.2	0.3	0.3	0.4	2.1	2.3	2.—	2.8	3.3			
Waterkr.													
Electricit.	0.3	0.2	0.2	0.1	0.3	2.3	1.9	1.6	1.2	1.—			
Landsdrukkerij	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	1.3	0.8	0.5	0.6	0.6			
P.T.T....	2.6	2.1	2.3	2.6	2.7	21.—	17.3	19.5	21.2	21.—			
S.S.	5.7	4.1	5.5	7.—	8.8	45.8	31.2	39.3	46.8	57.1			
Totaal ..	10.3	7.4	9.—	10.9	13.2	82.8	63.6	72.8	83.6	94.—			

Diverse middelen.

De opbrengst van deze groep was in de eerste acht maanden van 1932 *f* 7.9 miljoen minder dan die in de overeenkomstige periode van 1931. Het achterblijven van de opbrengst over deze periode bij de fractioneele jaarraming met een bedrag van *f* 11.3 miljoen en bij dezelfde periode van 1931 met *f* 7.9 miljoen vindt zijn oorzaak in het feit, dat verleden jaar was ontvangen *f* 2.— miljoen aandeel in de winst van de N.V. „Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij. Bilton” en *f* 1.4 miljoen aandeel in de winst van de Javasche Bank, op welke posten dit jaar geen betalingen plaats vonden en voorts door het achterblijven van bijna alle overige middelen, welke tot deze groep behooren.

Slechts de opbrengsten der Weeskamers en die voor het ijken van maten en gewichten gaven ten opzichte van de fractioneele jaarraming een gunstig verschil te zien van resp. *f* 0.12 en *f* 0.099 miljoen.

Schoolgelden brachten in de verslagmaand *f* 0.019

miljoen minder op dan in Augustus 1931; in de eerste acht maanden van 1932 werd hierop ontvangen *f* 3.757 miljoen tegenover *f* 3.763 miljoen in dezelfde periode van 1931.

De opbrengsten van de andere tot deze groep behorende middelen geven geen aanleiding tot bijzondere vermelding, met uitzondering van de baken- en loodsgelden, welke in de verslagmaand *f* 0.006 miljoen achterbleven bij Augustus 1931 en in de eerste acht maanden van 1932 totaal *f* 0.237 miljoen minder oprachten dan in dezelfde periode van 1931.

Het algemeen verloop der landsmiddelen in het loopende jaar, in vergelijking met de drie voorafgaande jaren, moge blijken uit het volgende overzicht:

Maand	Opbrengst in miljoenen guldens							
	per maand				t/m. de maand			
	1929	1930	1931	1932	1929	1930	1931	1932
Januari	51.9	53.5	45.5	34.9	51.9	53.5	45.5	34.9
Februari	48.9	42.2	35.9	31.1	100.8	95.7	81.4	66.—
Maart	50.4	43.7	36.9	32.3	151.2	139.4	118.3	98.3
April	51.3	45.1	38.6	32.1	202.4	184.5	156.9	130.4
Mei	53.8	52.3	39.—	32.6	256.2	236.8	195.9	163.—
Juni	61.2	50.4	45.2	36.—	317.4	287.2	241.1	199.—
Juli	67.0	65.3	48.6	40.8	384.4	352.5	289.7	239.8
August	62.2	52.5	46.2	39.4	446.5	405.0	335.9	279.2
Sept.	62.4	59.3	46.2		508.9	464.3	382.1	
October	71.6	57.2	41.4		580.4	521.5	423.5	
Novemb.	56.1	46.9	45.6		636.6	568.4	469.1	
Decemb.	72.2	63.1	49.2		708.7	631.5	518.3	

AANTEKENINGEN.

Rotterdam in het derde kwartaal van 1932.

De zoo juist verschenen statistiek van handel, nijverheid en verkeer van Rotterdam over het derde kwartaal van 1932, in het licht gegeven door de Kamer van Koophandel en Fabrieken der stad, levert over bijna de geheele linie een beeld van inzinking. De snelheid van den achteruitgang moge dan niet meer zooveel als vroeger aan die van sommige vergelijkingsobjecten vooruit zijn, deze overweging kan weinig of niets afdoen aan den onbehagelijken indruk, dien de cijfers ook ditmaal weder maken. De vermindering van het aantal der binnengekomen schepen (2491 in deze drie maanden tegen 2879 in het vergelijkingsstijdvak van 1931) is niet minder ernstig, omdat Vlaardingen-Vondelingenplaat en Schiedam, die zich langen tijd beter hebben gehouden dan Rotterdam, tegenwoordig naar verhouding ernstiger worden getroffen. Voor hen, die het havengebied langs den Nieuwen Waterweg als een eenheid zien, beteekent deze ontwikkeling van het scheepsverkeer een reden tot toenemende bezorgdheid. Voor Rotterdam verdient voorts in het bijzonder de aandacht, dat de scheepvaartbeweging met kleine eenheden op Maassluis (verschepping van Westlandsche producten) blijft toenemen.

Tegenover Antwerpen en Hamburg is de scheepvaartbeweging op den Nieuwen Waterweg achteruit gegaan (voor de enkele haven van Rotterdam alleen wat de tonnage der binnengekomen schepen betreft). In veel scherper mate is deze relatieve achteruitgang ingetreden voor de door de schepen vervoerde goederen. Over de eerste negen maanden van 1932 heeft Rotterdam in- en uitgaand nog slechts onderscheidenlijk 33,69 pCt. en 35,18 pCt. gehad van het geheele goederenverkeer over Antwerpen, den Nieuwen Waterweg en Groot-Hamburg (over het geheele jaar 1930 bedroegen deze cijfers nog onderscheidenlijk 39,94 pCt. en 38,16 pCt.). De havens van Antwerpen en Groot-Hamburg hebben beide haar aandeel kunnen verbeteren.

De Rijnvaart op Rotterdam heeft, vooral wat het vervoer van lading betreft, weder menige veer moeten laten. Van het totale goederenvervoer langs Lobith maakt het aandeel van Rotterdam over de eerste negen maanden van 1932 nog slechts 46,04 pCt. uit (drie kwartalen 1931: 51,16 pCt.; jaar 1930: 55,03

pCt.). België heeft het over hetzelfde tijdvak gebracht tot 25,9 pCt., zijnde aanmerkelijk meer dan vóór den oorlog. Antwerpen stijgt gestaag, thans tot 13,02 pCt. (zelfde kwartalen van 1931: 11,4 pCt.).

Het behoeft geen betoog, dat ook de verdere verschijnselen, die met de scheepvaartbeweging in verband staan, den slechten toestand weerspiegelen. Liever dan daarop in te gaan, willen wij de aandacht vestigen op het opmerkelijke verschijnsel, dat de Engelsche scheepvaart in onze haven voor het eerst na geruimen tijd weder naar verhouding aan betekenis wint. De Britsche vlag is in het derde kwartaal van 1932 weder bijna even vaak gezien als de Duitse en staat ook weder aanmerkelijk dichterbij de Nederlandsche dan wij gewend waren geraakt. De onder de Britsche vlag binnengekomen scheepstonsnage is in dit kwartaal zelfs weder grooter geweest dan die, welke door de kleuren van eenig ander land ter wereld (het onze inbegrepen) werden gedekt. In dit verband verdient het ook de aandacht, dat het telefoonverkeer met Engeland zich, vergeleken met dat met Duitschland, België en Frankrijk, goed houdt. Deze verschijnselen moeten wel in verband worden gebracht met de gevolgen van de depreciatie van het pond sterling, waardoor anderzijds het aantal der in de Rotterdamse hotels logeerende Engelschen tot een bedroevend laag peil is gezakt.

Ten aanzien van de levendigheid, welke enkele voornaamste goederensoorten in de haven brengen, is de economische barometerstand als volgt geweest: aanvoer van erts op zeer laag peil iets beter; levering van bunkercoöl droevig; werkzaamheid der drijvende graanelevatoren iets minder op hoog gebleven peil; koffie slecht; Java-thee zeer slecht; terpentijn slecht; katoen redelijk.

Tenslotte zij erop gewezen, dat de inlagen op de spaarbanken weder de in crisistijden normale flinke marge boven de terugbetalingen hebben vertoond. De crisis in de crisis, gekenmerkt door groote opvragingen, behoort voorloopig tot het verleden.

L.

ONTVANGEN BOEKEN.

Verminderende meeropbrengsten door Dr. R. van Genechten. (Haarlem 1932; De Erven F. Bohn N.V. Prijs ing. f 4.25, geb. f 5.25).

Hoofdstuk I. Verminderende meeropbrengsten van den grond. II. Gevolgen van de vermindering der meeropbrengsten van den grond. III. Verminderende meeropbrengsten

van den arbeid. IV. Gevolgen der vermindering der meeropbrengsten van den arbeid. V. Verminderende meeropbrengsten van het kapitaal. VI. Gevolgen der vermindering der meeropbrengsten van het kapitaal.

Eenige grondslagen voor de financiering der onderneming door Dr. N. J. Polak, Hoogleraar aan de Nederlandsche Handels-Hoogeschool. Vijfde herziene druk. (Haarlem 1932; De Erven F. Bohn N.V. Prijs ing. f 4, geb. f 5).

De groote belangstelling voor deze bedrijfseconomische studie moge hieruit blijken, dat in ruim 10 jaren de vijfde druk is verschenen. Deze druk vertoont slechts geringe, zeer verspreide aanvullingen en wijzigingen.

De Amsterdamsche goederenmarkt door Mr. Dr. H. Fortuin, adjunct-secretaris van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam. Deel I, Nr. 2 van de Uitgaven van het Koningin Wilhelmina-fonds 1923. (Amsterdam 1931; Drukkerij & Uitgeverij J. H. de Bussy).

Internationale dubbele belastingheffing door Prof. Mr. G. W. J. Bruins. Geschriften van de Vereeniging voor Belastingwetenschap No. 18. (Purmerend 1932; J. Muusses).

Stenografisch verslag van een voordracht van Prof. Mr. G. W. J. Bruins over dit onderwerp.

Het zegelrecht op beurs- en geldtransacties. Stenografisch verslag van de voordracht door Mr. H. A. Hartogh in de algemeene vergadering van 21 Mei 1932 te Amsterdam gehouden en van het daarop gevolgd debat (met als bijlage: nota van Dr. P. J. A. Adriani, e.a.). (Purmerend 1932; J. Muusses).

Werkloosheidsverzekering, wachtgeldrekeningen. Verslag van den Rijksdienst der werkloosheidsverzekering en arbeidsbemiddeling over het jaar 1930. Uitgaven van den Rijksdienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling No. 60. ('s-Gravenhage 1932; Algemeene Landsdrukkerij).

Jaarverslag van den Rijksdienst der werkloosheidsverzekering en arbeidsbemiddeling over 1930. Arbeidsbemiddeling; emigratie. Uitgaven van den Rijksdienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling No. 61. ('s-Gravenhage 1932; Algemeene Landsdrukkerij).

Resultaat van de rondvraag van de Internationale Vereeniging voor de Suikerstatistiek.

Dr. Gustav Mikusch te Weenen zendt ons onderstaand overzicht van de Internationale Vereeniging voor de Suikerstatistiek:

	Aantal fabrieken in bedrijf		Aantal antwoorden	Bebouwde oppervlakte in H.A.		Hoeveelheid verwerkte bieten in metr. tonnen		Suikerproductie in metr. tonnen ruw-suikerwaarde	
	1932/33	1931/32		1932/33	1931/32	1932/33	1931/32	1932/33	1931/32
Duitschland.....	200	216	200	218.025	317.547	6,589.386	9,414.290	1,049.669	1,594.810
Tsjecho-Slowakije....	121	133	121	138.248	179.168	3,557.281	4,429.018	622.072	814.414
Oostenrijk.....	7	7	7	43.390	43.314	971.140	971.126	160.015	162.550
Hongarije.....	12	12	12	33.234	56.038	750.000	817.017	105.000	125.250
Joego-Slavië.....	8	8	8	30.056	36.920	525.000	608.734	72.778	86.303
Roemenië.....	7	6	7	20.000	15.000	400.000	330.000	62.220	47.944
Iersche Vrijstaat....	1	1	1	5.300	2.077	157.000	34.850	25.500	5.580
België.....	36	42	36	48.983	43.310	1,750.000	1,326.000	235.690	205.064
Italië.....	51	52	51	70.000	106.700	2,300.000	2,490.000	315.000	361.400
Polen.....	64	67	64	120.400	138.239	2,370.000	2,736.572	416.000	493.062
Denemarken.....	9	9	9	37.500	29.200	1,276.000	737.500	187.000	122.046
Zweden.....	19	20	21	40.600	35.076	1,438.000	852.426	221.200	143.612
Finland.....	1	1	1	2.380	1.949	50.000	31.326	6.600	4.203
Turkije (Europ.).....	1	1	1	10.000	8.700	108.500	103.200	18.500	16.000
Totaal.....	537	575	539	818.116	1,013.238	22,242.307	24,882.059	3,497.244	4,182.238

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Table with columns: Data, Londen (\$ per £), Parijs (\$ p. 100 fr.), Berlijn (\$ p. 100 Mk.), Amsterdam (\$ p. 100 gld.). Rows include dates from 22 Nov. 1932 to 30 Nov. 1931 and Muntpariteit.

KOERSEN TE LONDEN.

Table with columns: Plaatsen en Landen, Noteerings-eenheden, 12 Nov. 1932, 19 Nov. 1932, 21/26 Nov. '32 Laagste/Hoogste, 26 Nov. 1932. Rows include cities like Alexandrië, Athene, Bangkok, etc.

ZILVERPRIJS

Table for silver prices with columns: Londen, N. York, 22 Nov. 1932, 23, 24, 25, 26, 28, 30 Nov. 1931, 27 Juli 1914.

GOUDPRIJS

Table for gold prices with columns: Londen, 22 Nov. 1932, 23, 24, 25, 26, 28, 30 Nov. 1931, 27 Juli 1914.

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 'S RIJKS KAS

Table with columns: Vorderingen, 15 Nov. 1932, 23 Nov. 1932. Rows include Saldo van 's Rijks Schatkist, Voorschotten op ultimo Oct. 1932, etc.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Table with columns: Vorderingen, 19 Nov. 1932, 26 Nov. 1932. Rows include Betaalmiddelen in 's Lands kas, Verschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell., etc.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 28 November 1932.

Activa.

Table for Activa with columns: Binnel. Wis-sels, Prom., enz. in disc., Papier o. h. Buitenl. in disconto, Af-Verkocht maar voor, Beleeningen, Op Effecten, Op Goederen en Spec., Voorschotten a. h. Rijk, Munt en Muntmateriaal, Munt, Goud, Muntmat., Goud, Munt, Zilver, enz., Muntmat., Zilver, Belegging 1/5 kapitaal, reserves en pensioenfond, Gebouwen en Meub. der Bank, Diverse rekeningen, Staatd. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S.No. 221).

Passiva.

Table for Passiva with columns: Kapitaal, Reservefond, Bijzondere reserve, Pensioenfond, Bankbiljetten in omloop, Bankassigntiën in omloop, Rek.-Cour., saldo's, Diverse rekeningen.

Beschikbaar metaalsaldo f 545.199.091,57 Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is, 1.362.997.725,— 1) Waarvan in het buitenland f 3.020.302,58.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Table with columns: Data, Goud (Munt, Muntmat.), Circulatie, Andere opeischb. schulden, Beschikb. Metaal-saldo, Dekkings perc. Rows include dates from 28 Nov. '32 to 25 Juli '14.

Table with columns: Data, Totaal bedrag disconto's, Schatkist-promessen rechtstreeks, Beleeningen, Papier op het buitenl., Diverse rekeningen. Rows include dates from 28 Nov. 1932 to 25 Juli 1914.

Table with columns: Data, Totaal bedrag disconto's, Schatkist-promessen rechtstreeks, Beleeningen, Papier op het buitenl., Diverse rekeningen. Rows include dates from 28 Nov. 1932 to 25 Juli 1914.

1) Sedert den bankstaat van 4 Jan. 1929 op de basis van 2/5 metaaldekking. 2) Onder de activa.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Table with columns: Data, Metaal, Circulatie, Andere opeischb. schulden, Discout., Div. rekeningen. Rows include dates from 29 Oct. 1932 to 5 Juli 1914.

1) Sluftp. der activa.

GOEDERENHANDEL.**GRANEN.** 29 November 1932.

Gedurende de geheele afgelopen week heeft goede vraag bestaan in Engeland naar Manitoba en Australische tarwe en geregeld kwamen flinke zaken tot stand. Men meent, dat Engelsche molens als koopers ook in de naaste toekomst in de markt zullen blijven, daar de voorraden buitenlandse tarwe slechts beperkt kunnen zijn. De invoeren sedert 1 Augustus hebben namelijk slechts 8.062.125 quarters bedragen tegen 11.771.823 quarters in dezelfde periode van het vorige jaar. De waarde van het Engelsche Pond heeft in de afgelopen week sterk gefluctueerd en meestal was het Engelsche betaalmiddel flauw. De prijzen varieerden in overeenstemming daarmee. De Canadeesche Dollar was ook niet vast en daarvan ondergingen de prijzen den invloed op het continent, waar zij langzaam afbrokkelden. De termijnmarkt te Winnipeg is in het begin der week iets gestegen, daarna is weder een matige verlaging ingetreden. Het slot was $\frac{5}{8}$ dollarcenten per 60 lbs. lager dan een week geleden. Op het continent komen geregeld zaken in Manitoba tarwe tot stand, doch daar kan van belangrijke omzetten niet worden gesproken. Voor latere verscheping bestaat op het continent meer belangstelling voor Argentijnsche tarwe, welke goedkoop wordt aangeboden, doch in Engeland wegens het voorkeurstarief niet wordt gekocht. De berichten over tarwe in Argentinië blijven gunstig en in het Noorden is men met het binnenhalen van den oogst ijverig bezig. Aan de Argentijnsche termijnmarkten was de stemming over het algemeen flauw en op verscheiden dagen brokkelden de prijzen af. Tegen het einde der week trad weder een herstel in. Het slot te Buenos Aires was 4 centavos per 100 KG. lager dan een week geleden voor den Februari-termijn. Rosario sloot voor denzelfden termijn 5 centavos lager. In Australië wordt met het binnenhalen van den oogst goede voortgang gemaakt, niettegenstaande het in sommige districten regende. Berichten over opbrengst en kwaliteit zijn gunstig en de verwachtingen van een groote opbrengst blijven gehandhaafd. Australië is dringend aan de markt met tarwe tot in de afgelopen week weinig veranderende prijzen. Ook in het Verre Oosten bestaat doorlopend vraag naar deze tarwesoort en geregeld komen daarheen belangrijke zaken tot stand. De Ver. Staten spelen geen rol als exporteur van tarwe, de prijzen zijn er boven export-pariteit. Het slot te Chicago was $\frac{1}{2}$ dollarcent per 60 lbs. lager dan een week geleden. In verscheiden districten van het wintertarwegebied is voldoende vocht in den grond aanwezig en zijn de vooruitzichten goed. In het Zuid-Westen en het Westen van Kansas echter is de toestand ongunstig. Op het continent waren de weersomstandigheden gunstig voor de gezaaide wintertarwe. Het uitzaaen van wintertarwe in Rusland is beëindigd. De voorbereidende werkzaamheden voor den uitzaai van zomertarwe vinden langzaam voortgang. In een gedeelte van Roemenië is voldoende regen gevallen om den uitzaai van wintertarwe voort te zetten, doch in andere gedeelten heeft droogte dat onmogelijk gemaakt.

De rogge-markt vertoont in de afgelopen week weinig verandering. Noord-Amerikaansche soorten worden te hoog in prijs gehouden. Russische en Poolsche rogge zijn allengs iets verlaagd in prijs. Voor Argentijnsche rogge ter verlading in de eerste maanden van het volgende jaar zijn de prijzen ook weder iets teruggelopen, doch koopers toonden weinig belangstelling. Aan de termijnmarkt te Winnipeg sloot rogge $\frac{1}{2}$ dollarcent per 56 lbs. lager, te Chicago 1 dollarcent hooger.

In het begin der afgelopen week waren groote hoeveelheden maïs binnengekomen, zoowel uit Argentinië als uit

Noord-Amerika, Roemenië en Rusland. De stemming was dientengevolge gedrukt en de prijzen werden verlaagd. Per slot van rekening bleek de vraag zeer groot en in den loop der week vond zoo goed als het geheele aanbod zijn weg naar het binnenland. Dat de prijzen niettegenstaande de groote vraag toch daalden, was het gevolg van dalende koersen aan de Argentijnsche termijnmarkten en dringend aanbod van Donau-maïs. Ook werkte daartoe mede aanbod uit Engeland, waar de prijs in Shillings niet steeg in overeenstemming met den gedaalden Pondenkoers, waardoor, omgerekend in Guldens, goedkoop werd aangeboden. Gedurende de laatste dagen is in de stemming voor maïs weder eene verandering ingetreden en werd deze aanmerkelijk vaster. Het goedkoop aanbod uit Engeland hield op, omdat daar de prijs in Shillings in overeenstemming kwam met de internationale waarde. De Donau trok zich terug als verkoper en was tot de lage prijzen niet meer aan de markt en ook Argentijnsche afladers verhoogden hunne prijzen, nadat de koersen aan de termijnmarkten in Argentinië werden verhoogd. Echter was de verhooging voor Plata-maïs slechts matig, omdat Donaumaïs sterk blijft concurreeren en verschillende Guldens lager te koop is. In Mixed-maïs worden op het oogenblik geen aanbiedingen in de eerste hand gedaan, alleen de tweede hand is verkoper tot prijzen, welke ongeveer gelijk staan met die voor Plata-maïs. De termijnmarkt te Buenos Aires sloot voor maïs 14 centavos per 100 KG. lager, die te Rosario 15 centavos lager dan een week geleden. Het slot te Chicago was $\frac{3}{8}$ dollarcent per 56 lbs. lager.

In gerst zijn in den loop der week verschillende zaken gedaan door den Donau, waarvoor de prijzen in het begin der week iets zijn verlaagd. Later hebben zij slechts kleine wijzigingen ondergaan; het slot was tenslotte een kleinigheid hooger. De Russen zijn met gerst op aflading en stoomend niet aan de markt. Zaken in Russische gerst geschieden in de tweede hand met een premie boven Donaugerst. De consumptie voorziet in hare behoefte uit de disponibile voorraden Russische en Donaugerst. Tegen het einde der week zijn de prijzen voor Platagerst van den nieuwen oogst ter verlading in de eerste maanden van het volgende jaar gevoelig verlaagd en toen zijn verscheiden zaken tot stand gekomen. Gisteren waren de vraagprijzen weder hooger en daartoe werden ook weer vrij belangrijke zaken gedaan.

De stemming voor Boheemsche haver werd allengs vaster en de prijzen werden verhoogd. Matige zaken zijn tot stand gekomen, koopers weigerden gedurende de laatste dagen de volle verhooging te betalen. Plata-haver was flauw en werd verkocht tot dalende prijzen.

SUIKER.

De stemming op de verschillende suikermarkten was gedurende de afgelopen week gedeprimeerd tengevolge van December liquidaties, alsmede tengevolge van de onzekerheid betreffende schuldbetalingen aan de Ver. Staten.

In Amerika oefenden houders van ruwe suiker eenigen druk uit op de markt, waardoor de prijzen tot beneden 1.05 d.c. daalden voor Cubasuiker c. & fr.

De noteeringen op de New-Yorksche termijnmarkt brokkelden bijna dagelijks iets af en luiden aan het slot: Dec. 0.87, Jan. 0.82, Mrt. 0.84, Mei 0.89 en Juli 0.94, terwijl de laatste noteering voor Spot Centr. 2.95 bedroeg.

De ontvangsten in de Atlantische havens der Ver. Staten bedroegen deze week 31.000 tons, de versmeltingen 36.000 tons tegen 35.000 tons verleden jaar en de voorraden 141.000 tons tegen 108.200 tons.

De belangstelling voor ruwsuiker was in Engeland gering, terwijl verkoopters nogal op prijs hielden.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	20/26 Nov. 1932	Sedert Jan. 1932	Overeenk. tijdvak 1931	20/26 Nov. 1932	Sedert Jan. 1932	Overeenk. tijdvak 1931	1932	1931
Tarwe	30.986	1.347.561	1.488.771	—	7.800	36.237	1.355.361	1.525.008
Rogge	7.361	445.691	415.895	450	3.003	1.157	448.694	417.052
Boekweit	600	24.773	27.736	—	244	338	25.017	28.074
Maïs	43.750	1.244.901	1.264.826	—	303.624	254.240	1.548.525	1.519.066
Gerst	5.103	448.701	594.646	844	33.889	55.621	482.590	650.267
Haver	2.607	178.232	241.195	201	3.892	3.476	182.124	244.671
Lijnzaad	4.939	265.422	185.322	—	347.082	404.570	612.504	589.892
Lijnkoek	1.975	83.601	109.526	—	50	204	83.651	109.730
Tarwemeel	184	22.383	74.644	384	12.632	23.058	35.015	97.702
Andere meelsoorten	1.554	41.334	39.743	169	12.229	11.943	53.563	51.686

te verschepping, zijn \$ 9.40 à 9.50: Vergeleken met een week geleden zijn deze prijzen zoo goed als onveranderd.

In Nederlandsch-Indië blijft de stemming vast en de cijfers van Robusta in de eerste hand zijn voor de ongewassen soorten wederom 1/2 à 1 ct. per 1/2 K.G. hooger. Gewassen Robusta bleef onveranderd. De prijzen zijn op het oogenblik:

Palembang Robusta, December-verschepping, 18 1/2 ct.; Benkoelen Robusta, December-verschepping, 19 1/2 ct.; Mandheling Robusta, December-verschepping, 21 1/2 ct.; W.I.B. f.a.q. Robusta, December-verschepping, 23 1/2 ct.; alles per 1/2 K.G. cif, uitgeleverd gewicht, netto contant.

De noteringen aan de termijnmarkt te Rotterdam zijn voor de maanden Maart tot en met September 1/8 à 1/2 ct. lager dan verleden week, doch voor December is de prijs tengevolge van indekkingsvraag 3/8 ct. gestegen. Bij het opmaken van dit Overzicht noteert December 22 3/8, Maart 20 3/8, Mei 19 7/8 en September 19 1/4 ct. per 1/2 K.G.

De officiële loco-noteringen te Rotterdam bleven onveranderd 32 ct. per 1/2 K.G. voor Superior Santos en 24 ct. voor Robusta.

De slot-noteringen te New-York waren:

Table with columns: Gemengd contract (basis Rio No. 7) and Santos contract (basis Santos No. 4). Rows show prices for 28, 21, 14, and 7 November, and Rotterdam, 29 November 1932.

THEE

De theemarkt te Londen gaf in de afgelopen week een vast verloop te zien voor de goedkoopste soorten, terwijl de theeën met goeden schenk en geelpunt eveneens ten volle prijshoudend waren. Middensoorten waren eenigszins onregelmatig. Bovenstaande geldt in het bijzonder voor de Java- en Sumatra-theeën, terwijl de Britsch-Indische en

Ceylon-theeën iets gemakkelijker van de hand gingen, tengevolge van achteruitgang in kwaliteit.

Volgens publicaties van de Vereniging voor de Theecultuur bedroeg de werelduitvoer (inclusief China) gedurende de maanden Januari/September 295 miljoen KG. tegenover 293 miljoen KG. in dezelfde periode van 1931.

Noordelijk Britsch-Indië toont de grootste vermeerdering en wel van ruim 5 miljoen KG. Zuidelijk Br.-Indië heeft ca. 2 miljoen KG. meer uitgevoerd en Ceylon ca. 1 1/2 miljoen KG. Java en Sumatra geven tezamen een vermindering van ca. 1/2 miljoen KG. te zien. Eveneens geldt deze vermindering voor Japan en Formosa tezamen. De grootste vermindering komt op rekening van China, dat ca. 4 1/2 miljoen KG. minder uitvoerde dan verleden jaar.

Volgens gegevens van den „Board of Trade” bedroeg de aanvoer van Gr.-Britannië gedurende October 1932 66 miljoen lbs. (v.j. 62 miljoen lbs.). Gedurende Januari/October werden 439 miljoen lbs. aangevoerd (v.j. 412 miljoen lbs.). De uitvoer bedroeg in October 5 miljoen lbs., tegenover ca. 11 miljoen in dezelfde maand van 1931. In de periode Januari/October werden 61 miljoen lbs. uitgevoerd (v.j. 74 miljoen lbs.).

Amsterdam, 28 November 1932.

STEENKOLEN.

De berichten uit de kolenindustrie luiden gunstiger. Er wordt een toename van de bedrijvigheid gemeld.

Door de bij het Westfaalsche Kolensyndicaat behorende mijnen werd in October ruim 12 pCt. meer geproduceerd dan in September en de mijnen werken op 55—60 pCt. van haar capaciteit. Vooral de afzet in het binnenland is toegenomen, hetgeen de opbrengst zoozeer verbeterd heeft, dat de „Umlage” van R.M. 3.97 in September tot op R.M. 3.87 in October verlaagd kon worden. Het aantal arbeiders vermeerde van 196.030 man in het midden van September tot p.l.m. 203.373 man half November.

Ook in Engeland verheugt men zich in beteren afzet, vooral aan de Tyne, terwijl in Schotland een schaarschte te constateeren valt. De Schotsche mijneigenaars hebben ver-

AN GROOTHANDELSPRIJZEN¹⁾

Large table with columns: METALEN (ZILVER, IJZER, KOPER, TIN, LOOD), TEXTIELGOEDEREN (KATOEN, WOL), and DIVERSEN (KOE-HUIDEN, KALK-SALPETER). Rows show various prices and percentages.

1) Sept. 1932 79 K.G. La Plata. 2) Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74 1/2 K.G. Hongaarsche, 4/5 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3 Canada. 3) Noteering Schotland 59/6. 4) 58/- . 5) 4-8) 11 9) 18 10) 25 11) 3 12) 10 13) 17 14) 15 Nov.

grooting van hun quota gevraagd, daar men reeds over de toegestane hoeveelheden tot aan het eind van het jaar beschikt heeft. Andere districten maken hiertegen bezwaar op grond van het feit, dat de minimumprijzen in Schotland te laag zouden zijn gesteld.

De onderhandelingen op de officiëuze internationale conferentie te Brussel betreffende de markt voor nevenproducten van de kolenindustrie, waaronder ook briketten, schijnen een bevredigend verloop te hebben.

Naar verluidt, zou in Nederland de Contingenteeringsgedachte van de baan zijn.

De prijzen zijn:

Northumberland Ongezeefde	f	7.25
Durham Ongezeefde	"	7.50
Cardiff 2/3 large 1/3 smalls	"	9.75
Schotsche gezeefde (Prime Lothians)	"	7.25
Yorkshire gewasschen Singles	"	7.50
Westfaalsche VETFÖRDER	"	8.25
" Vlamstukken I	"	9.—
" Smeenootjes	"	8.75
" Gasvlamfördër	"	8.25
" Gietcookes	"	11.—
Hollandsche Eierbriketten	"	12.50

alles per ton van 1.000 KG. franco station Rotterdam/Amsterdam. Ongezeefde bunkercoalen f.o.b. Rotterdam/Amsterdam f 7.20. Markt opgewekt. 29 November 1932.

LIZER.

Er is nog altijd heel weinig vraag naar Lux 3 op de exportmarkt van ruwijzer. Het prijsniveau is iets gezakt en wel tot 34 sh. goud fob. Antwerpen; de noteering is evenwel zoo goed als nominaal. De prijs van het Comptoir belge voor de Belgische markt is zwak. De noteering is momenteel 275 B. Frs. franco Fr.-Belgische grens. In Frank-

rijk is de toestand vrijwel ongewijzigd; noteering 190—220 Frs. basis Longwy.

In het Cleveland-district is de stemming wat opgewekter. Er werd voor levering tot einde 1932 verkocht; op de exportmarkt werden eenige zaken gedaan. De voorraad vermindert, de verschepingen van de Tees, ook naar Schotland, nemen toe. Prijs 58/6 fot. hoogoven voor het district; 55/- fot. Falkirk voor levering in Schotland.

Het Roheisenverband heeft, voorloopig tot einde Maart 1933, de prijzen van ruwijzer voor de Duitse markt met 6 Mk. verlaagd. Tengevolge van de luwende vraag op de exportmarkt voor staal, kon de prijs van staafijzer niet op 60 sh. goud fob. Antwerpen worden gehandhaafd. De afgeleopen week daalde hij tot 58 sh.

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.

Bedrijfsleven en de strijd tegen de Armoede in Nederland

door Dr. CH. A. VAN MANEN.

Prijs ingenaaid f 3,— Gebonden f 4,75.

Voor leden der Vereeniging en geabonneerden op het Weekblad wordt dit werk beschikbaar gesteld tegen den prijs van f 2,50 ingenaaid en f 4,— gebonden.

Bestellingen richt men tot het Secretariaat van het Instituut, Pieter de Hoochweg 122, onder gelijktijdige remise per postwissel of op postchèque en girorekening No. 8408, Rotterdam.

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT VAN GROOTHANDELSPRIJZEN.

	DIVERSEN		KOLONIALE PRODUCTEN						INDEXCIJFERS			
	VURENHOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finland per standaard van 4.672 M ³ .	RUBBER 1) Standaard Ribbed Smoked Sheets loco Londen per lb.	SUIKER Witte kristal-suiker loco R'dam/A'dam per 100 K.G.	KOFFIE Robusta Locoprijzen Rotterdam per 1/2 K.G.	THEE Af. N.-I. thee v. A'dam gem. pr. Java- en Sumatrathee p. 1/2 KG.	COPRA Ned.-Ind. f.m.s. per 100 K.G. Amsterdam	Bruto-gewicht v. d. buit. handel Nederland 1925 = 100		Centr. Bureau v. d. Stat. herleid van 1913 = 100 tot 1925 = 100	The Economist herleid van 1927 = 100 tot 1925 = 100		
							In-voer	Uit-voer				
	f	Sh.	fl.	cts.	cts.	f						
1925	159.75	100	18.75	100.0	61.375	100.0	35.87 ⁵	100	100	100.0	100.0	
1926	153.50	96.1	17.50	93.3	55.375	90.2	34.—	112	128	93.2	92.9	
1927	160.50	100.5	19.12 ⁵	102.0	46.875	76.4	32.62 ⁵	113	116	95.4	89.5	
1928	151.50	94.8	-10.75	30.2	15.85	84.5	31.87 ⁵	118	128	96.4	87.6	
1929	146.00	91.4	-10.25	28.8	13.—	69.3	27.37 ⁵	122	132	91.6	82.6	
1930	141.50	88.6	-5.875	16.5	9.60	51.2	22.62 ⁵	124	135	75.5	69.4	
1931	110.75	69.3	-3	8.4	8.—	42.7	15.37 ⁵	117	136	62.6	57.9	
Jan. 1930	147.50	93.9	-7.375	20.7	11.67 ⁵	62.3	26.87 ⁵	129	136	84.5	76.9	
Febr. "	147.50	92.3	-8	22.5	11.40	60.8	26.37 ⁵	112	126	81.3	75.2	
Maart "	147.50	92.3	-7.625	21.4	10.70	57.1	25.25	104	125	78.7	74.2	
April "	147.50	92.3	-7.375	20.7	10.55	56.3	26.12 ⁵	115	127	78.7	72.8	
Mei "	145.00	90.8	-6.875	19.3	9.80	52.3	25.50	132	132	76.1	72.0	
Juni "	145.00	90.8	-6.125	17.2	9.77 ⁵	52.1	22.87 ⁵	131	133	76.1	70.4	
Juli "	142.50	89.2	-5.625	15.8	9.27 ⁵	49.5	21.75	138	141	74.2	69.3	
Aug. "	142.50	89.2	-4.875	13.8	8.50	45.3	20.—	129	145	73.5	67.9	
Sept. "	140.00	87.6	-4.125	11.6	7.97 ⁵	42.5	19.25	122	126	72.3	65.4	
Oct. "	132.50	82.9	-4	11.2	8.62 ⁵	46.0	18.75	128	152	71.6	64.6	
Nov. "	130.00	81.4	-4.375	12.3	8.75	46.7	19.37 ⁵	121	139	71.0	63.3	
Dec. "	130.00	81.4	-4.375	12.3	8.20	43.7	19.—	105	129	69.0	61.3	
Jan. 1931	125.00	78.2	-4.25	11.9	8.20	43.7	18.25	121	132	67.7	59.2	
Febr. "	125.00	78.2	-3.875	10.9	8.20	43.7	18.12 ⁵	96	121	67.1	59.4	
Maart "	125.00	78.2	-3.75	10.5	8.30	44.3	18.62 ⁵	107	140	66.5	59.1	
April "	125.00	78.2	-3.125	8.8	8.57 ⁵	45.7	17.50	110	138	65.8	58.4	
Mei "	125.00	78.2	-3.125	8.8	8.50	45.3	15.37 ⁵	114	141	65.8	56.8	
Juni "	110.00	68.9	-3.125	8.8	8.57 ⁵	45.7	14.12 ⁵	127	133	64.5	56.8	
Juli "	110.00	68.9	-3	8.4	8.77 ⁵	48.6	15.—	138	153	62.6	55.8	
Aug. "	100.00	62.6	-2.5	7.0	7.90	42.1	14.12 ⁵	122	142	60.6	55.6	
Sept. "	100.00	62.6	-2.375	6.7	7.52 ⁵	40.1	13.37 ⁵	125	146	58.7	58.1	
Oct. "	100.00	62.6	-2.375	6.7	7.55	40.3	13.25	119	146	58.7	58.5	
Nov. "	100.00	62.6	-2.25	6.3	7.15	38.1	13.75	113	132	58.7	58.8	
Dec. "	82.50	51.6	-2.25	6.3	6.75	36.0	12.75	115	114	54.8	58.8	
Jan. 1932	82.50	51.6	-2.125	6.0	7.35	39.2	13.12 ⁵	103	107	54.2	58.4	
Febr. "	82.50	51.6	-2	5.6	7.05	37.6	14.50	86	111	53.5	59.8	
Maart "	70.00	43.8	-1.625	4.6	6.25	33.3	14.75	87	116	52.9	58.3	
April "	70.00	43.8	-1.5	4.2	5.90	31.5	14.—	89	110	51.6	56.0	
Mei "	70.00	43.8	-1.5	4.2	5.62 ⁵	30.0	13.25	89	107	51.0	54.0	
Juni "	70.00	43.8	-1.375	3.9	6.30	33.6	12.37 ⁵	101	116	50.3	52.5	
Juli "	67.50	42.3	-1.375	3.9	6.70	35.7	12.37 ⁵	100	112	49.0	53.7	
Aug. "	63.00	39.4	-1.75	4.9	6.57 ⁵	35.1	12.37 ⁵	95	105	48.4	55.3	
Sept. "	60.00	37.6	-2.125	6.0	6.52 ⁵	34.8	12.75	96	112	49.0	57.1	
Oct. "	63.50	39.7	-1.75	4.9	6.32 ⁵	33.7	12.37 ⁵	104	127	49.7	55.4	
7 Nov. "	63.50	39.7	-1.75	4.9	6.—	32.0	12.25					
14 " "	63.50	39.7	-1.875	5.3	6.—	32.0	12.37 ⁵					
21 " "	63.50	39.7	-1.75	4.9	6.—	32.0	12.25					
28 " "	63.50	39.7	-1.75	4.9	5.50	29.3	11.75					

1) Jaar- en maandgem. afger. op 1/8 pence. 2) 10 Nov.

N.B. Alle Pondnoteeringen vanaf 21 Sept. '31 zijn op goudbasis omgerekend